

Další zpráva z Ameriky – tentokrát o tom, proč získaly názory Ayn Randové takový ohlas.

Ochutnávka z pražského setkání básníků.

Proč mohou družstevní noviny psát o věcech, které se jinde nedozvíte.

Kulturní noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

3 STRANA

BERNARD BOLZANO INSPIRUJÍCÍ

Brněnská konference.

7 STRANA

MYSLIVČŮV ROK

Deník Czesława Miłosze.

10 STRANA

FRANTIŠEK JANULA

Malíř se vrací z exilu.

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsmo prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury.

Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti: www.kulturni-noviny.cz.

Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:**
druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:**
info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:**
redakce@kulturni-noviny.cz

VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-PSČ na **608 573 963**

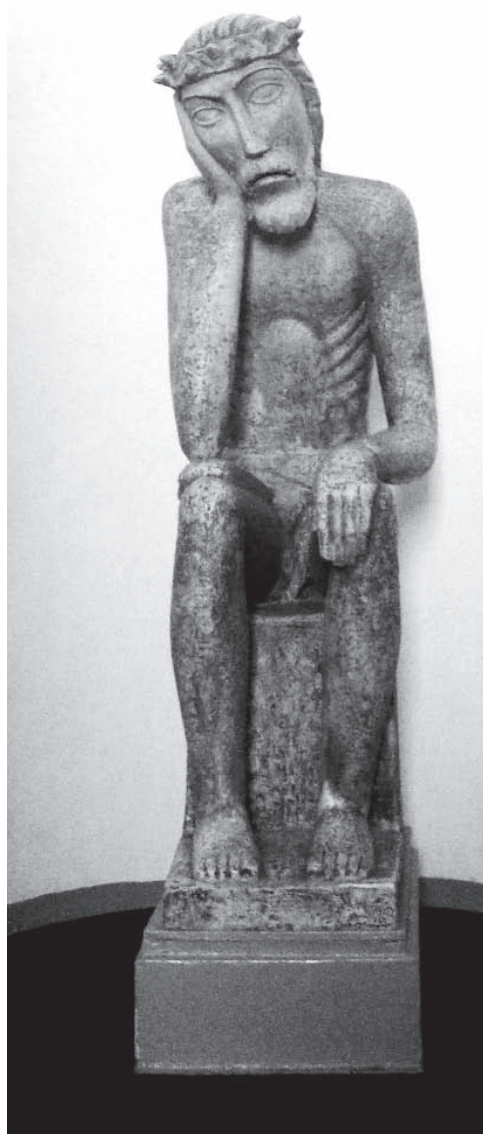
9 771804 889023

Za Švejka jsem dostal křeslo

Almis Grybauskas (narozen 1. března 1947 v Gilūšis na Litvě) je litevský spisovatel, bohemista, překladatel a pedagog v současné době žijící v Brně. Je autorem šesti básnických sbírek a jedné prózy, od roku 1979 je členem Litevského svazu spisovatelů a od roku 1989 PEN klubu.

Tvoje dětství bylo značně ovlivněno ruskou okupací Litvy, vždyť ses narodil těsně po druhé světové válce, když na Litvě probíhal stále ještě regulární partyzánský boj proti Rusům.

Můj dědeček byl litevský Američan, který se po první světové válce vrátil domů, pomoci budovat nově vzniknuvší Litevskou republiku. Byl docela zámožným sedlákem a patřilo mu hodně zemědělské půdy. Po druhé okupaci Litvy Ruskem v roce 1944 měl být jako kulak zavřený, avšak jiný příbuzný ho vykoupil z vězení. Můj otec se také po nějakou dobu pohyboval v partyzánském hnutí, které bojovalo proti Rudé armádě. To byl jeden

Plačící Kristus. Foto Pavel Pracný

z důvodů, proč se moje rodina musela skrývat po celé Litvě. Celou jedenáctiletou povinnou školní docházku jsem strávil v šesti různých školách, nejvíce v Žemaitsku (západní Litva), kde jsme žili posledních sedm let až do mého odchodu do Vilniusu. Žemaitština byla vlastně první cizí řeč, kterou jsem se naučil. Rozdíl mezi ní a spisovnou litevštinou je totiž dosti značný.

Kam se potom ubíraly tvoje kroky? Neměl jsi kvůli svému původu problémy s přijetím na vyšší školy?

Dostal jsem se na Pedagogický ústav ve Vilniusu, obor historie a pedagogika. Problém s přijetím do školy jsem kupodivu neměl; nejspíš proto, že jsem před tím absolvoval dvouletou pracovní stáž a díky ní jsem měl dobrý kádrový posudek. Podnět ke studiu vzešel právě díky mému dědečkovi, jenž mi po večerech často vyprávěl o bohaté litevské historii. Tehdy bylo totiž velice těžké sehnat nějaké knížky v litevštině, jež by nebyly ovlivněny sovětskou marxistickou ideologií. Od čtyřicátých let 20. století nastalo vyhánění litevské inteligence na Sibiř, další emigrovali na Západ, proto na Litvě kulturní elity takřka vymizely. Školu jsem úspěšně dokončil, avšak podmínkou pro získání titulu byl vstup do partaje a to jsem samozřejmě odmítl. To je také jeden z důvodů, proč jsem dodnes bez akademického označení.

V roce 1972 se na protest proti sovětské okupaci Litvy upálil student večerní školy Romas Kalanta. Jak jsi tuto událost vnímal a byla v tom přímá spojitost s upálením Jana Palacha v Československu v roce 1969?

Mezi mládeží mělo upálení Romase Kalanty veliký dopad. Nejenom já, ale všichni na Litvě viděli

Pokračování na straně 4.

KOMENTÁŘ JIŘÍHO PLOCKA

O energiích

Kolegyně z práce mi popsala hrůzný zážitek z Velikonočního pondělí. Šli s manželem po brněnské ulici Cejl a obstoupila je skupina romských výrostků: „Co tady dělají ti bílí? Pojďme, zmlátíme je.“ Čtvrthodinu narůstající agrese ukončilo jako zázrakem pomalu kolem projíždějící policejní auto. Říká se, že policie je zatím asi jediná síla, která na tyto výtečníky platí. Zkrotli a své zajatce nechali jít. Zázrak, řekla moje známá. Ano, přitakal jsem. A zeptal se: Zastavilo to auto? – Ne, odpověděla. – Zarazilo mne to: Proč nezastavilo? Protože netekla krev nebo do někomu viditelně nekopali? Zastavili by i pak? Člověk si dnes není ničím jist. Ti zhruba patnáctiletí chlápci měli v rukou láhev, a nikoli „jen“ od piva. Být policistou, zastávím a zajímám se: Co je v těch flaškách? A co se tady děje? – Tak se nastavují hranice obecného povědomí o tom, co je v pořádku, a co už ne.

Energie, která se hromadí, dostává hranice. Ví se také, že jejich překročení může být

sankcionováno. Pokud tomu tak není, dochází snadněji k výronům, excesům, jako když řeka nemá břehy. V tu chvíli šlo o negativní energii, o jejímž původu tu teď nechci psát. Stejně tak podobné situace člověk může zažít i s opilými deprivanty bílé pleti. Jenže, veřejní činitelé – často bohužel včetně policie – jsou vůči projevům takové energie ve společnosti necitliví a jednájí, až když dojde k viditelnému průsvihu. Zato na jinou energii jsou citliví až příliš.

Napětí ve společnosti vzrůstá. V Praze se 21. dubna shromáždilo nejméně sto tisíc demonstrantů proti vládě. To je největší lidový pohyb od roku 1989. Jaká byla jeho energie? Přestože vyvěřela do radikálních prohlášení, nebyla stejného znaménka jako energie oněch výrostků na Cejlu. Nikdo nechtěl nikomu ublížovat, mlátit ho. Sto tisíc lidí vyjádřilo nespokojenost s vládou, jež jim působí existenční úzkost a pocit nespravedlnosti. Z hlediska společnosti jako celku je to energie pozitivní,

protože chce odstranit zdroje tlaku a křivdy. Nikoli si je pouze na někom vybit.

Vláda to pochopitelně nechápe, protože kdyby chápala, tak by se chovala jinak. Pro ni jsou demonstranti „ulice“, nic nechápající lůza. Zamrzelo mne, když na tiskovce záslužné a výrazné iniciativy Vraťte nám stát, která se zaměřila na alarmující korupční aspekt současné politiky a hledá způsob, jak jej systémově odstranit (zřízení občanské kontrolní komise v Parlamentu), zaznělo mimochodem, že politici by si měli uvědomit, že tato aktivita je tu vlastně pro jejich dobro, a to spíše než „nějaká povstání ulice“. Jenže, sto tisíc lidí není ulice, to je výron energie z mohutného celospolečenského podloží. Je stejného znaménka jako rozhořčení protikorupčníků. Je to energie perspektivní pro celou společnost. Ovšem za předpokladu, že všichni, kteří ji přetavují v činy, najdou k sobě respekt. Pak se z této energie může stát řeka pohánějící účinně turbínu změny, a nikoli bezbřehý mokřad.

BEZ PARDONU

Nesmysl Senátu

Od vzniku Senátu se diskutuje o tom, zda má tato instituce smysl. Za smysluplný považují Senát senátoři a pak politická partaj, která v něm momentálně má většinu. Občany ale o své užitečnosti nikdy nepřesvědčil, a určité ani nepřesvědčí. Senátní kontrola Poslanecké sněmovny je bezzubá. Příspěvek k volbě prezidenta byl pravidelně trapný a nyní už nebude žádný. Pokud jde o prezidentské kandidáty na ústavní soudce, do koše by je klidně mohli házet i poslanci. A pak už senátoři jen řeční a cestují, z čehož užitek není naprosto žádný a výlohy jsou značné.

Čerstvě Senát popudil občany přístupem k doživotní poslanecké imunitě, kterou poslanci a senátoři již devatenáct let slibují zrušit, respektive to vytrvale předstírají. Politici vesměs deklarují, že nepotřebují imunitu pro případ, že se dopustí přestupku či trestného činu a že jim zcela postačí, nebudou-li trestně stíháni za to, co během výkonu mandátu odhlasovali a řekli.

Poslední pokus o korekci absurdního 27. článku ústavy zkrachoval na tom, že k přijetí novely chyběly v Senátu dva hlasy, když hlasování proběhlo v poloprázdném sále. Hned osmnáct sociálnědemokratických senátorů mělo důležitější program než hlasovat o odstranění privilegia, které si zrovna jejich strana oficiálně velice oškliví. Dlouhá řada neúspěšných pokusů zbavit se břemene doživotní imunity budí podezření, že nejde o náhodu.

Už to působí dojmem, že se politikům ono nadstandardní privilegium hodí pro případ, že někoho přejedou v opilosti, nabídne se jim možnost vzít zajímavý úplatek, anebo se rozhodnou ošidit finanční úřad. Jakékoli odhalení lze odbýt tvrzením, že se je někdo snaží politiky diskreditovat. Vzhledem k tomu, jak bídnou mají pověst, je to samozřejmě nesmysl. Senátoři, kteří provokují občany již svou zbytečnou existencí, se ale především mýlí, když si myslí, že je poslanecká imunita uchrání před rozzuřenými lidmi, kteří je jednoho dne vyvedou z jejich paláců za límec, a jak jim to už veřejně slibují, nahází je do Vltavy.

IVAN HOFFMAN

VÝROČÍ

Rafael Moneo (* 9. 5. 1937)

Přední postmoderní architekt Rafael Moneo se narodil před pětasedmdesáti lety ve městě Tudela na severu Španělska. Po absolutoriu na madridské polytechnice v roce 1961 spolupracoval s Jørnem Utzonem, autorem slavné sydneyjské Opery. Moneo je nositelem prestižní Pritzkerovy ceny, zmínit lze také jeho pedagogické působení, mimo jiné na Harvardské univerzitě. K nejvýznamnějším budovám postaveným podle jeho projektů patří koncertní síň Kursaal v San Sebastián, stockholmské Muzeum moderního umění nebo katedrála Panny Marie Andělské v Los Angeles (na snímku).

Dobry život v Berlíně: 20 let družstva taz

JIŘÍ PLOCEK

Družstevní noviny *taz.die tageszeitung* se zdají být doslova zázrakem. Fungují, jsou finančně stabilizované, a to i v čase kolem zuřící ekonomické krize. Mají svou společenskou prestiž. Můj kamarád Wolfgang Meyering, muzikant a redaktor v berlínském Deutschlandradio, který rozhodně není žádným politickým aktivistou, ale dělníkem na poli kultury, mi řekl jasně: „To jsou jediné skutečně svobodné a nezávislé noviny. U ostatních nikdy nevíš, kdo a co je za nimi.“ Samozřejmě, nezávislost tu neznamená „objektivnost“, protože taz jsou názorové noviny, a to dosti vyhraněné, kritické a zhusta provokující. Jedním z jejich typických zertěřských hesel je i slovní záměna Freiheit – Frechheit (svoboda – drzost). Ale ctí absolutně svobodu slova svých autorů a výchozí platformou je pro ně občanská společnost, nikoli zájmy obchodních korporací či politických stran. Z povahy věci a prostředí novin plyne, že tíhnou k liberálně-levicovému názoru a netají se svým prioritním vztahem k „zeleným“ tématům.

Při bližším ohledání však člověk zjistí, že zázrak nespádl jen tak z nebe. Je výsledkem mnoholeté dřiny za neobyčejně skromných podmínek, kdy noviny stály několikrát na pokraji krachu. Vždy je však zachránili po účinných kampaních jejich družstevníci – stále se rozrůstající celoněmecká síť, která dnes dosáhla počtu zhruba 11 700 členů. Díky nim a vysokému počtu předplatitelů (kolem 80 % z celých 60 tisíc prodaných výtisků) jsou dnes noviny už třetím rokem venku z „červených čísel“ a rozšiřují aktivity, které podporují jejich společenskou misi. Vedle svých kmenových příloh jsou ještě vydavatelem německé verze slavného titulu *Le Monde Diplomatique* (v obsáhlejší podobě, než je například skromná česká verze v příloze Literárek). Nadace taz Panter Stiftung podporuje vzdělávání mladých angažovaných žurnalistů. Družstvo pořádá konference a podporuje aktivity, které vedou k šíření družstevní ideje nejen na německé půdě.

Putsch in der TAZ!

První strana novin ze 14. dubna hlásá: *Družstevníci a družstevníci! 20 let vykořisťování je dost – vezměme svůj podnik do vlastních rukou! Zrušme redakci! Zrušme německý pravopis! Zrušme redakční uzávěrku! (...) Ať žije revoluce!* – Svěrázný dárek svým družstevníkům dala redakce prostřednictvím 33 vybraných uchazečů (z celkového počtu 328 zájemců). Sestavili jubilejní číslo novin u příležitosti konference a oslav 20 let existence družstva. „Puč v taz“ se pochopitelně nekonal, ale náročná několikátýdenní příprava přispěla ke stmelení širší komunity kolem novin a současně otevřela řadu témat přinesených členy družstva, nikoli redaktory. Za normálních okolností je redakce autonomní při tvorbě redakční politiky, stejně jako vlastní zaměstnanecké zázemí (něco přes 200 lidí, všichni jsou členové družstva) má rozhodující váhu při rozhodování o osudu

Pod názvem „Das gute Leben“ (Dobry život) a podtitulem „es gibt Alternativen“ (alternativy existují) uspořádalo družstvo taz (vydavatel deníku *taz.die tageszeitung*) konferenci, jež byla současně oslavou dvacetiletí existence vydavatelského družstva. Přizváni byli též zástupci sprátených zahraničních mediálních družstev, pro které taz organizuje podpůrnou kampaň. Mezi ně patří i Kulturní noviny.

novin – a to z prostého důvodu: Tito lidé jsou vlastním bytím novin, které se vyprofilovaly za desetiletí určitým směrem a jako takové svou filosofií přitahují další a další členy – čtenáře.

Alternativy i kontroverzní témata

Základem je pojem dobrý život. Co to znamená? Žít dobře, ale ne jen „žít si dobře“, ale i ve vztahu vůči prostředí a jiným lidem. – Problematičnost rozvojové pomoci: Zaznamenal přesun zhruba dvou bilionů dolarů v posledních pěti desetiletích do chudých zemí nějaký zřetelný úspěch? Je to recept na odstranění chudoby? Země, které se někam pohnuly, učinily tak většinou vlastními silami, říkájí kritici. Není tedy rozvojová pomoc stavem, kdy chudí z bohatých zemí financují bohaté z chudých zemí? – „Eko“ neznamená dobrý život. Ekonálepky v supermarketech jsou šidítkem pro dobrý pocit nakupujícího. Řešení spočívá v důsledném prosazení spotřebitelské demokracie a transparentnosti při popisu obsahu potravin. – Jsme schopni se zbavit ekonomické krize? Globální finanční zemětřesení, státní zadlužování a dlouhodobá recese. Kritický pohled na globální ekonomiku očima Richarda Koo, hlavního ekonoma tokijského Nomura Institutu, jehož názory se rozcházejí s opatřeními, jež

Kampaň pro družstva

Seděli jsme vedle sebe – Baris Ince z Turecka (deník *BirGün*), Martin Holmquist ze Švédska (noviny a časopisy *Fria Tidningen*) a já z České republiky za Kulturní noviny. Zástupce posledního vybraného družstevního projektu, uruguayských novin *La Diaria*, se omluvil, stejně tak na poslední chvíli nedorazili z Řecka zástupci tamního družstevního projektu. Naši prezentaci moderoval Michael Sontheimer ze správní rady taz Panter Stiftung. Je zapotřebí vědět, že tento zkušený novinář, dávný spoluzakladatel taz, byl jednu dobu i šéfredaktorem těchto novin a poté dlouholetým redaktorem v listech *Die Zeit* a *Der Spiegel*. Takže s přehledem vedl diskusi, v níž se ukázalo, co máme všichni společné (svého druhu podobný idealistický základ našeho počínání, neboli „pozitivní deviaci“, jak se u nás říká, společenskou angažovanost a nelehkou ekonomickou situaci), ale také v čem se lišíme.

Jednadvacetiletý redaktor istanbulského listu *BirGün* (Jednoho dne) prozradil, že vlastně nejsou opravdové družstvo, protože v Turecku je tato forma sdružení nezákonná. Takže to obešli zvláštní podobou akciové společnosti, kdy jednotliví akcionáři mají malé, stejně vysoké podíly, aby imitovali družstvo i z hlediska demokratičnosti rozhodování. Dále jsou podporováni asociací čtenářů. Jejich zaměření je socialistické (nestalinistické), sekulární, pacifistické, antifasistické. Mají denní náklad kolem 15 tisíc kusů. Jsou hlasem sekulární opozice a menšin a jako takoví jsou trnem oku vládnoucímu establishmentu. Občas některý z jejich autorů skončí ve vězení.

Naproti tomu *Fria Tidningen* (Svobodné noviny) jsou konglomerátem několika různě zaměřených novin a časopisů, celostátní vydání vychází dvakrát týdně, další vydání jsou regionální (Stockholm, Göteborg) s různou periodicitou. Snaží se poskytovat dobré regionální zpravodajství a podporovat lokální produkci všeho druhu. Mají celkem zhruba 6500 předplatitelů, a co je švédskou zvláštností, zhruba 60 % jejich příjmu tvoří státní podpora, která ovšem závisí na výši nákladu. Největší je při nákladech kolem 1500 a poté klesá. Vychází z ústavního práva na názorovou pluralitu a na její podporu.

Taz press – taz presso. Foto Jiří Plocek

se prosazují v současné době v Evropě. – Proč jsou Piráti tak v módě? Co nabízejí? Politolog, zástupce německých Pirátů a Zelených a politická komentátorka taz diskutovali o novém fenoménu na německé politické scéně. – Městské zahrádkářství, občanské sdílení a půjčovací řetězce, otázky integrace imigrantů a další témata byla naplní mediální konference. Mezi nimi zaznělo i heslo: *Nezávislý žurnalismus – nejen u nás! Družstvo taz podporuje čtyři mezinárodní novinová družstva.*

Michael Sontheimer veřejně ohlásil, s jakým záměrem vypsali mezi svými družstevníky kampaň na podporu kolegů: Podpořit šíření družstevního principu, spolupráce a nezávislého žurnalismu. V září kampaň skončí, nadační výbor vybrané peníze rozdělí a pošle je svým partnerům. Do způsobu užití jim nehodlají mluvit.

Odjížděl jsem z Berlína nabit dobrými energiemi a pocitem, že ne všude propadají lidé skepsi. Alternativy existují, jen je potřeba pro ně něco udělat, a není to věc „pouhých“ peněz.

Dialog v městě B.

XXI. Česko-německá konference – Dialog uprostřed Evropy: Srozumitelná sousedství přivítala 30. března až 1. dubna v brněnské Redutě na 200 hostů především z Německa a České republiky, ale i Rakouska, Maďarska a Slovenska. Uspořádaly ji Společnost Bernarda Bolzana a Ackermann-Gemeinde a jedním z vrcholů programu byla účast známého rakousko-maďarského komentátora Paula Lendvaie.

ROMAN KOPŘIVA

„Dokud se to nestalo, lze i říci, že B. (...) bylo nejprvnějším ohniskem světové války. (...) na místo B. by bylo možné dát i celé Kakánsko, ale v něm bylo B. jedním z markantních bodů. (...) Jisté jevy se v B. (...) zkoncentrovaly (...) Tyto jevy spočívaly v tom, že se v B. lidé ale zhořla a naprosto nesnášeli (...).“ Hrabě Leinsdorf, šéf paralelní akce v Musilově románu *Muž bez vlastnosti*, přijíždí do Brna, auto nemůže dál a dav křičí z jedné strany: pryč s Němci! a z druhé: pryč z Čechy! Románová fikce nás velmi živě může uvést do dílčí, ale i úvodní problematiky konference (Příběhy středoevropských iritací).

instrumentalizaci. Na střední Evropu tu čeká ještě velký úkol. Explozivnost historických obrazů nadále trvá. S německou kartou se hrálo dlouho v Polsku i Československu, v České republice i jinde. Německo se však ze své úlohy v minulosti poučilo. Zatímco se i v souvislosti s Kunderovým esejem připomínal koncept Mitteleuropu Friedricha Naumanna jako sen a naplnění německé hegemonie, dnešní spolková kancléřka i prezident udělali s totalitarismem vlastní země a ve vlastní zemi osobní zkušenost a jejich zvolení dokládá, že se Německo z historie poučilo. I dnešní polská vláda a mezinárodní zkušenosti jejich členů svědčí o dobrém kurzu. Evropeizace nemá alternativu. Je třeba denně bojovat proti hlouposti a ignoran-

Při lepším přenosu by i iritace a konflikty byly mělcí a méně palčivé. Je třeba si zachovat humor.

Podle Evy Kantůrkové si člověk najde iritaci snadno, ale je třeba pro ni najít i literární formu, to je ta druhá, náročnější iritace. Spisovatel musí v sobě vzbudit všechny síly včetně instinktů a nevědomí, aby se příběhem dotkl spojujícího prvku celku, našel nervové zauzlení. Doba přeje přílišným zjednodušením. Herma Kennelová napsala román faktu *Bergersdorf* o vesnici Kamenná na Jihlavsku s čestným titulem vesnice SS. Na základě jejich rešerší policie zahájila vyšetřování ve věci masakru na louce Budínka u Dobronína. Kennelová si podle vlastních slov iritaci svobodně zvolila, ovšem, kdyby byla věděla o tomto označení předem, po takovémto tématu by nesáhla. (Její román vyšel loni v českém překladu v nakladatelství Paseka.)

Paul Lendvai zase pochválil činnost bratislavského nakladatelství Kalligram, které vydává knihy v češtině, slovenštině i maďarštině. Žádal, aby politikové vůbec četli krásnou literaturu, což nečiní, a naslouchali intelektuálům. V globální komunikační revoluci s její rychlostí lze nepatřičně vyselektovat i takové události jako masakr ve Srebrenici. Připomněl také, že podle Dürrenmatta „mají být žurnalisté poctiví, ne pozitivní“. Jaroslav Rudiš, který podle moderátora Jana Šichy „usedl do vlaku středoevropských iritací později“, svým komiksem *Alois Nebel* chtěl zdokumentovat Jesenicko ve 20. století. Vyhnání Němců je v něm epizodou. Spojujícím prvkem střední Evropy je železnice, metafora dějů jako pravidelných procesů, v nichž se vyměňují lidé, zatímco jízdní rády si zachovávají svou pravidelnost. Následovalo autorské čtení Hermy Kennelové a paralelně čtení z knihy *Beneš jako Rakušan* Jiřího Gruši (Barrister & Principal 2011), svého času předsedy Společnosti Bernarda Bolzana.

Sobotní dopolední panel byl věnován vyhodnocení studentské soutěže o nejlepší esej na téma *Mocný soused* a očekáváním východoevropských států od německé evropské politiky. Následný panel se zaměřil na diskusi o tomto tématu a nedělní dopolední panel se věnoval evropskému životnímu stylu. Nejen Jakub Patočka, ale i další diskutující vyjadřovali starost, zda nebude opuštěn (německý) model sociálního státu a okleštěna demokracie ve prospěch bezuzdného kapitalismu nadnárodních korporací při „krysích závodech“, čili „závodech ke dnu“.

Je zvláštní, že slovo iritace, které se stalo tématem brněnské konference už v roce 2007, české slovníky vesměs nezachycují. Tentokrát však místo konání zapůsobilo na volbu tématu nejspíš jako magnetické pole. Z moci úřední byl odtud za prohršky proti cenzuře odejit pěvec a herec Johann Nestroy do Vídně. Po roce 1933 musel opustit místo desátému Spojených německých scén v Brně Hans Demetz. Manželka byla židovka a nacisté se mu navíc pomstili za to, že v minulosti prosadil slavnostní divadelní program k desátému výročí československé samostatnosti. Brněnská konference o iritacích zapadne nejspíš stejně jako tyto události i paralelní akce do propadlých dějin. Každá doba si žádá své iritace a jejich reflexi.

Roman Kopřiva (1964) působí jako germanista na MU a je vědeckým spolupracovníkem Rakouské knihovny v Brně.

Legendární rakousko-maďarský televizní komentátor Paul Lendvai. Foto Roman Kopřiva

V hlavním referátu promluvil známý maďarsko-rakouský odborník na východní a jihovýchodní Evropu a komentátor ORF Paul Lendvai o nebezpečí nacionalismu ve střední Evropě včera a dnes. Připomněl přitom slavný esej Milana Kundery a následný diskurs o střední Evropě, jehož funkcí byl důraz na společně sdílenou minulost a emancipace od sovětské (ruské) hegemonie. Dnes může jako model soužití národů v současné Evropě částečně sloužit i Rakousko-Uhersko (Zygmunt Baumann). Lendvai ovšem podotýká, že lidé žijící ve státech Visegrádské čtyřky toho dnes o sobě vědí ještě méně než dřív, že tu stojí „zed“ ignorance“. Co toho času sdílejí, je spíše korupce. Kromě tohoto ekonomického nebezpečí představuje ovšem větší hrozbu nacionalismus. Řečeno s Kafkou: existuje jen jediná pravda, ta je však živá a má stále se měnící tvář. Lendvai vnímá nacionalismus v minulosti pozitivně jako nástroj proti bolševismu, rusifikaci, může však nabýt také zničitelské podoby jako na Balkáně. Evropa potřebuje evropeizaci. Nejdůležitějším pojítkem mezi národy je literatura. Bylo by zapotřebí podporovat nikoliv podezřele velké infrastrukturní projekty, ale spíše překladatelské počiny Poláků, Čechů, Slováků a Rakušanů.

Kromě literatury vyzdvihl přednášející i úlohu významných osobností v politice. V procesu porozumění mohou sehrát kladnou úlohu i menšiny. Jako most, mohou se ovšem stát i prostředkem exploze, dojde-li k jejich

Důležitou úlohu tu sžívají politické elity ve vlastní zemi. V roce 2000 bylo kontraproduktivní, když se evropská čtrnáctka postavila proti Haiderovu Rakousku. Šlo o rétoriku, nikoli však o protiústavní kroky. Maďarský případ posledních dvou let je zhořla jiný, protože tu došlo k odbourávání ústavních pojištěk. Evropská unie koná, ale ještě důležitější roli mají národy a jejich politické elity. EU může být varovatelem, barometrem, ovlivňovat vývoj, ale ne nastavovat výhybky. Středoevropská zkušenost učí, že si problémy musíme vyřešit sami a také za ně sami odpovídat, odpovědnost však nelze přesouvat na druhé. Tomu se už Češi, Němci i Rakušané naučili.

Kudy na bolavé iritace?

V odpoledním sobotním panelu se dostal ke slovu maďarský psychiatr ze Slovenska Péter Hunčík, který popisoval komplikace s identitou ve svém domově, jenž patřil v průběhu dějin do různých států a kde i rodinní příslušníci se počítali k různým etnikům. Představil kratičce svůj román *Határeset* (Hraničný případ, loni vyšel slovensky v nakladatelství Kalligram) odehrávající se v městečku Šahy na slovensko-maďarské hranici. Hunčík, který aplikoval techniku psychodramatu na interetnické vztahy, plédoval za větší prostor pro emoční inteligenci a empatii v dnešní době, jež míří jednostranně za intelektem. Když působil u indiánů, požádali ho nejprve, aby nosil týden jejich mokašiny a poznal tak jejich myšlenky.

ODPOSLECH

Za hranou

Znám jednu ženu, která má nemocnou holčičku. Jde o velmi vzácnou nemoc, trombocytopenii, snížený počet krevních destiček. Tím je porušena normální srážlivost krve. Tohle děvčátko nemá krevní destičky téměř žádné a je trvale ohroženo vykrvácením. Navíc, nemoc ovlivňuje její tělesný rozvoj, zejména kosti. Lékaři cosí zanedbali hned v počátku, a tak má deformaci na rucech. S jejím případem si nikdo neví rady, je jediný svého druhu v České republice. Léky jsou pouze zahraniční a drahé. Maminka postižené holčičky má několikaterou smůlu. Před časem ji opustil druh, otec dívky, který ji zpočátku slušně finančně zajišťoval. Je ztracen nenávratně v zahraničí. Nedávno jí zemřel otec a její matka upadla do těžkých depresí. Kromě trvalé péče o dcerku musí moje známá dohlížet na svou matku, která se dostává do nepředvídatelných stavů a občas kromě léků potřebuje i kyslíkovou podporu. O trvalém zaměstnání si tudíž může nechat jenom zdát. K tomu se druží další smůla: Má tmavou pleť, protože její tatínek byl maďarský Rom. Smůlou je i to, že je pohledná a pěkně obleká sebe i svou dcerku. Ze zásob z lepších časů a pro pocit, že není na odpis. Když přijde na úřad, mají ji za podvodnici. Když jí letos na jaře dramaticky snížili sociální dávky (z několika tisíců na zhruba šest stovek), které jí ještě umožňovaly jakžtakž přežít a starat se o dítě, šla se zeptat, co má dělat. – Nevíme. – To mám jít šlapat chodník? – Třeba, zněla odpověď.

Dcerka musela nedávno několikrát do nemocnice. Krvácení a vysoké teploty. Chtěli po ní poplatky, na které neměla. Naštěstí je pak stornovali z důvodů hmotné nouze. Jenže když je dcera doma a začne krvácet z nosu, tak potřebuje léky, aby nevykrvácela. Jedno balení stojí 1500 korun. Nevím, z jakého důvodu tyto léky nejsou hrazeny zdravotní pojišťovnou. Ale ministr Heger to jistě ví a odpoví, tento článek mu pošlu.

Moje známá na ty léky nemá, vystresovaná si půjčuje u přátel, což pochopitelně nejde věčně. Zažádala o jednorázovou finanční pomoc. Lhůta vyřízení devadesát dní. Ale co pak, splatí akorát dluhy. Dostává se pomalu do začarovaného kruhu, z něhož jak se zdá, není úniku. Je to prostá žena, není zběhlá ve složitých předpisech, natož v tricích ohledně sociální podpory. Možná udělala v minulosti i nějakou chybu. Ale to přece není důvod, aby se tato situace nedala nějak vyřešit. Drábkovy „sociální“ reformy tvrdě dopadly na mnohé, toto je do nebe volající případ. I jemu pošlu tento článek. Včetně kontaktů na ženu, která nemá ani na telefon. Zachycuju její vyprávění, a tak jde pouze o názor „jedné strany“, jak by řekl mediální profíci. Rád ze sebe udělám hlupáka, který naletěl, když ministerstvo zjistí, že je vše v pořádku. Já však vím, že není.

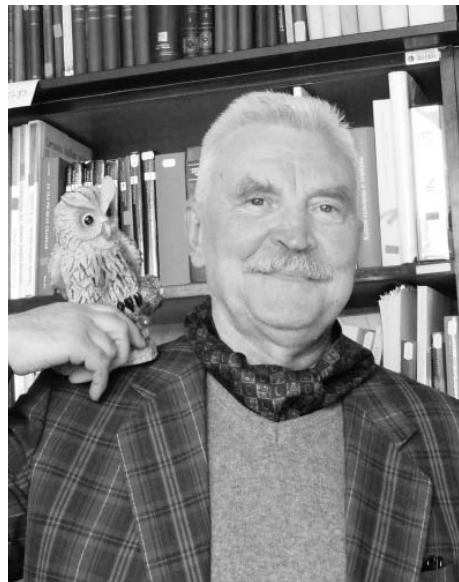
jp

Pokračování ze strany 1.

v jeho smrti zopakování statečného činu Jana Palacha. V Kaunasu se konalo několik větších demonstrací, kterých jsem se bohužel nemohl zúčastnit. V té době zrovna probíhaly akce proti lidem nosícím delší vlasy. Jednou mě milice bezdůvodně zmlátila, protože jsem taktéž nenosil předpisový krátký účes. Situaci v Československu jsem dobře znal, především z nočního vysílání Radia Prag v němčině, ve kterém jsem se dozvídal, co zrovna probíhá v Československu v období Pražského jara.

Almis Grybauskas. Foto Linda Püssaová

Právě když jsi v této době skončil studium Pedagogického institutu, u nás v Československu probíhala normalizace, spousta lidí musela odejít ze svých funkcí. Jak jste na tom byli v Litvě? Měl jsi problémy při uplatnění se v zaměstnání?

Nejdřív jsem odešel na povinnou vojenskou službu do Estonska, kde jsem po třináct měsíců sloužil jako radista na raketové základně. Přijali mě především kvůli tomu, že na této základně byly protiletectvé rakety a potřebovali lidi s vyšším vzděláním. Zažil jsem tu i jednu velkou pohotovost, když v roce 1973 Augusto Pinochet provedl v Chile státní převrat. Po vojně jsem začal pracovat jako učitel na základní škole ve Vilniusu a poté v různých kulturních institucích na Litvě, avšak byl jsem pod neustálým dohledem KGB, pro kterou byli všichni nekomunisté podezřelými osobami. To byl také jeden z důvodů, proč jsem na žádném z míst dlouho nevydržel.

Ale možná právě díky tomu ses dostal do Československa a naučil se česky?

Česky jsem se toužil naučit již dlouho. Což se mi částečně splnilo v roce 1979, kdy jsem odjel na letní kurz slovenštiny do Bratislavy, do

Prahy jsem se ale zatím nedostal. Poprvé se mi to podařilo až v roce 1984, následující tři léta jsem tam začal pravidelně jezdit a od roku 1987 jsem v Praze žil. Tehdy jsem se seznámil s několika chartisty a začala moje spolupráce se samizdatovým časopisem Střední Evropa. V roce 1988 se mi podařilo uskutečnit rozhovor s Václavem Havlem, který vyšel v litevském tisku, to samozřejmě v tehdejší Československu bylo nemožné. Na Litvě byl zrovna v období Gorbačovovy perestrojky založen Sajūdis a prakticky zmizela cenzura.

Sametovou revoluci jsi tedy prožíval v Praze. Co jsi potom ve svobodném Československu dělal?

Po celou sametovou revoluci jsem chodil na demonstrace a byl jsem nesmírně rád, že komunistický režim záhy skončil. Tím začala i má krátká diplomatická kariéra. Poté, co Irák napadl Kuvajt, jsem odjel do Litvy, která vyhlásila 11. března 1990 samostatnost, ve světě zatím neuznanou. Sešel jsem se s předsedou Sejmu Litevské republiky Vytautasem Landsbergisem, který byl fakticky vedoucím činitelem na Litvě, a ten mě ústně pověřil, abych navázal v Československu oficiální diplomatické styky. Tento úkol se mi moc nepodařilo splnit. Byl jsem zde různými vysokými politiky odmítán, většinou s poukazem na to, nedržit „toho hodného Gorbačova“. Jediným platem, který jsem za tuto diplomatickou činnost po celé tři měsíce dostával, bylo padesát britských liber, jež mi dal osobně Vytautas Landsbergis ze svého fondu. Jedním z mála českých politiků, který se se mnou alespoň telefonicky spojil a měl zájem o nějakou spolupráci, byl tehdejší poslanec Federálního shromáždění Daniel Kroupa. Následujícího roku mě již do Československa vyslal oficiálně litevský sejm, ale opět se mi nepodařilo navázat žádné styky, tentokrát s odvoláním na problémy se Slovenskem a možným rozpadem státu. Takto nevalně skončily moje zkušenosti s diplomacií a já se vrátil zpět na již svobodnou Litvu. Do České republiky jsem přijel na krátkou dobu v roce 1998, z iniciativy lingvisty Tomáše Hoskovec zrovna začalo vznikat na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity centrum baltistiky se zaměřením na litevský jazyk. Brněnská baltistika se později stala největším centrem nejen v České republice, ale v celé střední Evropě. Od roku 2006 zde působím jako stálý lektor litevského jazyka, přednáším i litevskou literaturu či baltskou mytologii.

Jak ses vlastně seznámil s českou literaturou a jak ses dostal k jejímu překládání?

Seznamoval jsem se s ní postupně. Již v mládí mě nadchlo dílo Ivana Olbrachta *Nikola Šuhaj*

Loupežník, které již v roce 1935 přeložil bohemista Pranas Dovalga-Ramutis, jenž byl mimochodem 17. listopadu 1941 zastřelen v Praze při heydrichiádě. I díky tomu jsem v roce 1973 odjel na putování po Zakarpatské Ukrajině, kde jsem se seznámil s místními Huculy, kteří ještě s nostalgii vzpomínali na prvorepublikové Československo. Při výletech po Rusku jsem jednou potkal české studenty z Ostravy, kteří mě seznámili se básněmi Jaroslava Seiferta, jež jsem si hned zamiloval. Později, když jsem byl už jazykově zdatný, jsem začal překládat české autory. Byly to třeba fragmenty *Dálkového výslechu* Karla Hvízdaly s Václavem Havlem, jehož exemplář jsem dostal od Saši Vondry. Krátkou dobu těsně před sametovou revolucí jsem žil v Paříži, kde jsem se seznámil s českými básníky Petrem Králem a Jan Vladislavem. Do literárního časopisu Pergalé jsem zrovna překládal na pokračování dílo Milana Kundery *Nesnesitelná lehkost bytí*. Na doporučení Petra Krále jsem ho zkusil písemně požádat, zdali bych jeho tvorbu mohl překládat do litevštiny, on souhlasil a zdarma mi poskytl autorská práva. V dalších letech jsem přeložil ještě několik jeho knih.

Fenomén Haškova Švejka je velice rozšířen v Polsku, Lotyšsku či Estonsku, kde překlady tohoto díla vznikaly již krátce po českém vydání. Je tomu podobně i na Litvě?

Před válkou bylo přeloženo pouze několik kapitol. První kompletní litevský překlad *Švejka* vyšel až v padesátých letech, nebyl však zcela

přesný a je poznamenán i dobou svého vzniku. Po konzultacích s nakladatelstvím jsme se dohodli na novém převedení. Byl to asi můj nejtěžší překlad v životě, pracoval jsem na něm několik let. Avšak úsilí se vyplatilo, kniha měla na trhu veliký úspěch a v roce 2000 jsem získal oficiální cenu litevského PEN klubu za překlad. Jen bych podotknul, že vítěz této ceny dostal křeslo.

Které české nebo slovenské autory jsi v poslední době ještě překládal?

Z českých autorů jsem mimo jiné přeložil knihu Patrika Ouředníka *Europeana* a také legendárního *Spalovače mrtvol* od Ladislava Fukse. Celkem jsem přeložil z češtiny asi dvacet knih, z toho tři nikdy kvůli zkrachovalým nakladatelům nevyšly. Ani slovenské autory jsem nezanedbal, když jsem překládal Milana Rufuse a Miroslava Válka.

Pokud vím, tak překládáš i jiné zahraniční spisovatele?

Z němčiny jsem přeložil dílo Gustava Meyrinka *Golem*, které se odehrává v Praze kolem mizejícího židovského města. Z polských autorů překládám nositele Nobelovy ceny Czesława Miłosze, spisovatele litevského původu, s nímž jsem se několikrát osobně setkal.

Připravil JINDŘICH ČELADÍN.

Básně Almise Grybauskase si můžete přečíst na straně 7.

Hora křížů – 56° 00' 54,89" N 23° 24' 56,46" E. Foto Pavel Pracný

Populismus na Litvě

Jistou útěchou může být pro nás fakt, že Radek John není českým endemitem.

MARKÉTA ŠKODOVÁ

Populistický styl politiky nachází v postkomunistických zemích živnou půdu kvůli nezkušenosti s demokracií, nedůvěře ke stranictví, víře v silné lídry a posléze vyprchávání euforie z demokracie. Příkladem je litevská demokratická politika, která po dvaceti letech nezávislé existence disponuje bohatou historií populismu, nepoměrně bohatší než politika česká. V českém prostředí bylo možné nalézt stopy populismu především u volebně úspěšných stran s relativně pevnou ideovou výbavou (KSČM, SPR-RSČ, ČSSD v určitých obdobích). VV, které lze považovat za ryze populistickou stranu, se jako relevantní aktér

objevují až ve volbách 2010. Naproti tomu v litevském prostředí fungovaly ryze populistické strany po celou dobu existence demokratické politiky. K vůbec prvním patřily Litevský svaz svobody a Republikánská strana, které se opíraly o vágní hesla o spravedlnosti a národní jednotě. Populistické strany se objevovaly před každými volbami (u voleb 2008 Fronta), většinou však zůstaly mimo parlament. Jedním z důvodů neúspěchu mohla být absence charismatického lídra.

Personalizace litevské politiky

Od poloviny 90. let se v litevské politice začal projevat fenomén politické personalizace, programová a ideová výbava stran se stala

méně důležitou, elektorát se více orientoval podle lídrů: pro populistickou rétoriku se tak otevřel široký prostor.

Zlomový supervolební rok 2000 přinesl extrémní propad tradičních stran a volební expanzi stran sdružených kolem společensky významných osobností. První z nich byla Nová unie – sociální liberálové (NS-SL). V jejím čele stál prezidentský kandidát z roku 1997 a svého času jeden z nejpobulárnějších politiků Artūras Paulauskas. Zajímavou kategorií představují strany, jež vznikaly okolo charismatického a v roce 2004 *impeachmentem* prezidentského úřadu zbaveného Rolandase Paksase. Tento populární politik si pro své působení zvolil do té doby marginální Litevskou liberální unii – v roce 2002 se strana rozštěpila a vznikla Strana liberálních demokratů, která se v roce 2006 přejmenovala na Právo a pořádek (TT). V říjnu 2003 založil původem ruský podnikatel Viktor Uspaskich Stranu práce (DP), vítězku voleb 2004. O vázanosti úspěchu na aktuální popularitu lídrů svědčí i to, že tyto subjekty byly často jednoduše nazývány Palauskasova, Paksasova,

Uspaskichova strana. Jejich úspěch byl raketový, po volbách často přicházely spory, štěpení a propad popularity.

Populistický unikát TPP

Populistickým fenoménem posledních parlamentních voleb v říjnu 2008 se stala Strana národní obnovy (TPP). Litevský politolog Raimundas Lopata poukazuje, že populismus se v předvolební kampani sice objevil v rétorice všech stran (volby probíhaly v poměrně vyostřené atmosféře), ale působení TPP bylo skutečně specifické.

TPP představovala pro litevskou politikou scénu úplně novou. Strana se zformovala krátce před volbami okolo populárního moderátora televizních reality show Arūnase Valinskase, části české publicistiky označovaného za litevského Leoše Mareše. Stranu tvořily z větší části osobnosti zábavního průmyslu: na předních místech volební kandidátky se ocitla Valinskasova manželka, populární herečka Ingrida Valinskienė, dále herečka Asta Baukutė, moderátor Ligitas Kernagis a další.

KNIHNOSIČSTVÍ

fenomén litevského národního obrození

Období knihnosičství v druhé polovině 19. století litevská historiografie často považuje za jeden z podnětů, který vedl ke vzniku moderního národa.

JINDŘICH ČELADÍN

Po potlačení polsko-litevského povstání v letech 1863–1864 začala nová represivní ruská politika. Jejím primárním cílem bylo potlačit jakékoliv ideje polského-litevského státu a zároveň nastolit za každou cenu ruské pořádky. Obzvláště v tom vynikal vilniuský generální gubernátor Michail Nikolajevič Muravjov, který vypracoval tvrdý rusifikací program a název Litva měl být dokonce zcela vymazán z paměti lidí. Mělo dojít k odstranění polštiny z veřejného života (litevština v té době nebyla ve státních službách používána vůbec), k zákazu působení osob polského a litevského původu ve státních službách, omezení vlivu katolické církve, šíření pravoslavní, podpoře ruské kolonizace a ruského školství, k zákazu tisku litevských publikací či případnému nahrazení latinky ruskou graždankou (pokus skončil naprostým krachem, v letech 1864–1904 v ní vyšlo pouze 55 knih).

Pro ruskou vládu bylo velice důležité ovládnout místní školství. Obyvatelé měli být vychováni k loajlnosti a oddanosti carskému impériu. Na Litvě byly zakládány ruské školy, kde směli působit pouze pravoslavní učitelé. Výuka probíhala samozřejmě v ruském jazyce, pouze hodiny náboženství na farních školách mohly být litevsky. Na nepočtených gymnáziích se také vyučovalo v ruštině a polština zde definitivně ztratila své pozice. Jen o málo lepší byla situace v Suvalské gubernii, kde na některých základních i středních školách zůstala výuka litevštiny zachována, dokonce deset litevských studentů dostávalo každoročně stipendium na studium v Moskvě. Zde bylo evidentně zamýšleno vychovat proruský a protipolsky smýšlející litevskou inteligenci.

Polštinou se sice nesmělo mluvit ve školách a ve státních úřadech, avšak i nadále zůstala obecným dorozumívacím jazykem šlechty, duchovních, měšťanů a inteligence. Pozice litevského jazyka byla o dost těžší. Pro rolníky, kteří představovali absolutní většinu mluvčích, byla katolická církev největší morální autoritou. Represe, které nastolila ruská vláda, se dotýkala rolnictva i duchovních. Proto je pochopitelné, že se církev v čele se žemaitským biskupem

Motiejusem Valančusem připojila k opozici proti ruské říši. Valančius už v roce 1867 zorganizoval tisk litevských knih v Prusku – zároveň založil tajnou organizaci, která pašovala a šířila knihy na Litvu. Díky němu se utvořil základ nového litevského národního hnutí: tvorba národního písemnictví, zakládání tajných litevských škol a posílení pozice litevštiny v církvi. V osmdesátých letech se přidal periodický tisk a amatérská kulturní činnost, jako byly například chóry. Zprvu rolnický a duchovní charakter litevského národního obrození nebyl obrácen pouze proti rusifikáčním snahám, ale i proti polonizaci v etnickém i politickém významu. Pro šlechtu, měšťany či světskou i duchovní inteligenci nastala doba rozhodnutí, zdali se identifikovat s litevským, nebo polským národem.

Každá kulturní činnost byla na Litvě myšlena i jako politický odpor proti režimu. Po zákazu litevských publikací v ruském impériu se tisk organizoval především v Prusku. Pro tiskárny v tzv. Malé Litvě to byl zároveň výborný obchod. Mezi léty 1864–1904 zde bylo vytištěno kolem 4100 publikací (kromě toho dalších 780 knih vyšlo v USA, z nich však jen část byla určena i pro čtenáře na Litvě). Finanční zisk neměli pouze tiskaři, ale i knihnosiči, kteří přes hranici tajně dodávali zásilky publikací. Práce knihnosičů byla dost riskantní, často pro ně končila tvrdými tresty: konfiskací majetku, vězením či vyhnáním na Sibiř. Trestné bylo nejen samotné pašování knih, ale i jejich držení a čtení, přesto síť knihnosičů pokrývala celou Litvu. V kaunaské a suvalské gubernii bylo pokrytí větší než ve vilniuské, kde byla menší gramotnost obyvatelstva a zároveň velká polská menšina. Mezi knihnosiči bylo 86 % rolníků, ale nechyběla ani šlechta či měšťané. Pašované knihy se ve velké míře využívaly pro výuku v tajných litevských školách. Na konci 19. století bylo záležitostí cti, aby vesnice a městečka na Litvě měly své školy, kde se žáci naučili číst a psát litevsky. Litevské děti navštěvovaly i státní ruské školy, především ty, které usilovaly o střední a vyšší vzdělání.

Na konci 70. a na začátku 80. let 19. století se do čela národního litevského hnutí začala ve velkém zapojovat první generace světské inteligence z řad rolníků. Změny ve struktuře

zúčastněných, v ideologickém a organizačním složení litevského národního hnutí ukázal první litevský tištěný časopis *Aušra*. V letech 1883–1886 byl tištěn na Malé Litvě a připravovala ho nová generace litevské inteligence, v čele s doktorem medicíny Jonase Basanavičiusem a Jonase Šliupasem. Časopis propagoval národní sebevědomění Litevců,

vymezoval se proti rusifikaci a polonizaci. Své slovo zde už měli nejen obránci litevštiny a katolické církve, ale i radikálnější představitelé, kteří formulovali první politické a ekonomické názory na sebeurčení litevského národa.

Jindřich Čeladín (1978) je historik, pracuje v Muzeu Blansko.

Socha Knygnešys od Juozase Zikarise (1881–1944). Foto Martynas Varnas

Politika jako klauniáda. Foto www.sekunde.lt

Ze zákona byly omezeny možnosti kampaně v médiích, což napomohlo právě TPP, neboť její čelní představitelé si každodenní „nepolitickou“ účastí na televizních obrazovkách zajišťovali potřebnou publicitu. V souvislosti s tím se ještě před volbami objevily polemiky o pronikání (show)byznysu do politiky.

TPP nedisponovala konzistentním programem, opírala se pouze o nerozsáhlý manifest

Čistá politika pro Litvu, obsahující obecné fráze o dosažení plné demokracie, zaměření na člověka a rozvoj společnosti a národa. Strana nenabízela žádná konkrétní opatření, ale pouze vágní sliby a značná zjednodušení. Patrný byl protest proti etablovaným stranám. „Jak vládnoucí, tak opoziční strany jsou pouze služebníky mocných zájmových skupin. (...) To musí skončit!“ TPP se prezentovala jako nezkažená strana, která svojí čistotou a morální politikou obnoví důvěru občanů ve státní instituce. Úsměvné je, že se sama vymezovala jako antipopulistická, odmítající především TT a DP (viz výše). Stylizovala se do role „hlasu lidu“, chtěla hájit jeho zájmy proti elitě, jinak byla ale ideologicky vágní, odmítala „směřovat doprava, doleva, či stát uprostřed, ale chtěla jít kupředu“.

Valinskas byl typickým charismatickým vůdcem, komentátoři někdy trefně hovoří o TPP jako o „one-man show“. Kontroverzně působila již sama kandidatura, celá kampaň byla postavena na zesměšňování představitelů ostatních stran. I díky heslu „s námi bude

aspoň legrace“ byli kandidáti TPP přezdívaní „klauni“ a pro voliče nebylo zcela zřejmé, zdali kandidatura není pouhý žert.

Jestli lze úspěch TPP připisat smyslu pro humor litevských voličů, či společenskému znechucení, nelze přesně říci, stala se ale třetí nejsilnější stranou v parlamentu (proporcionálně dostala 15,09 % hlasů, obsadila 16 křesel). Valinskas získal post předsedy *Seimasu* a strana zasedla v pravostředové vládě spolu s konzervativním TS-LK a liberálními LRLS a LiCS. Po rychlém vzestupu ale následoval rychlý pád, krátce po volbách se strana rozštěpila v důsledku vnitřních sporů, Valinskas byl donucen odstoupit z funkce předsedy parlamentu a v regionálních volbách 2011 strana zažila volební debakl. TPP nepřežila celé volební období a loni v září vplynula do LiCS.

Litevská „věčka“?

Výše uvedené naznačuje, že co se týče pozice, performance i vývoje TPP, lze v několika momentech nalézt analogii s působením

VV. Podobnost nelze přeceňovat, ale přesto můžeme závěrem uvést několik postřehů.

TPP vznikla těsně před volbami, de facto v mediálním prostředí, VV sice figurovaly v nižších patrech politiky, ale zlomovým byl příchod mediálně známého Radka Johna. U obou stran se vedly polemiky o postupování podnikatelských kruhů a politiky a o limitech jejich politické profesionality. Klíčová byla silná pozice lídra, mezi vysoce postavenými členy byly příbuzenské vztahy a relativně vyšší podíl žen a mladých lidí. Obě strany se odmítly výrazněji ideologicky profilovat, používaly antikorupční apel, užívaly jasná a voličům přístupná hesla (politický cirkus – političtí dinosauri), ne zcela obvyklé metody zviditelňování se a prvky humoru v kampani. Po volbách obě strany disponovaly přibližně dvanácti procenty křesel a staly se nikoli neproblematickým koaličním partnerem. Následně po vnitrostranických sporech podlely štěpení.

Markéta Škodová (1975) je socioložka, šéfredaktorka časopisu Naše společnost.

Kam ministr školství nemůže

Akademie sociálního umění v Praze je prostorem neobyčejným, který není začleněn do školského systému řízeného ministerstvem školství, a tudíž nemá státní dotace. Přesto naplňuje svoje poslání – vzdělávat lidi pro sociální práci. Ale trochu jinak než v běžné škole.

TOMÁŠ KOLOC

Je tomu pár dnů, co jsme se spolužáky dovršili šestiletý učební blok Akademie sociálního umění. Zakončili jsme jej hrou *Epifanie* rakouského dramatika Carlo Pietznera (1915–1986), který téměř dokonale ztělesňoval všechny ideje, které do nás naše škola vložila. Jako jeden z nejtalentovanějších členů vídeňské bohémy, „ale se špatným původem“, prchl dramatik do Anglie, kde na přelomu 40. a 50. let pomohl spoluzakládat první camphilly (svěpomocné nízkoprahové komunitární farmy, pracující na bázi biodynamického zemědělství, kde s rodinami, které se pro tento způsob života rozhodly, žili také tak zvaně postižení). Tuto cestu budoval také ve Spojených státech, kde zemřel. Jméno Carlo Pietznera nenajdete ve Wikipedii ani v žádném jiném „renomovaném“ internetovém slovníku. Napsal totiž jen dvě mezinárodně uváděné hry – zato počet camphillů velikosti středních venkovských měst se dnes na světě počíná téměř na dvě stovky.

V naší třídě se v roce 2006 sešli studenti od 20 do 60 let, velice různorodých oborů a druhů vzdělání; od právníčky až po sekáče trávy. Do finále nás šla polovina, z velké části v té době už pracující v nějakém oboru sociální práce. Na naší škole je zajímavé, že ač v ní učí i univerzitní profesori (většinou z civilizovaných zemí nacházejících se na západ od našich hranic), její

akreditace českým ministerstvem školství dosud nebyla vyřízena. Není divu, jde svým směřováním přímo proti proudu školské reformy, kterou se toho času pomalu snaží vzkřísit další „osvěcný“ ministr. Naše škola neselektuje a nevyřazuje, nevychová na bázi represe a neplní záky jako popelnice poznatky-odpadky, jejichž třídění se v „normální“ škole kontroluje formou testů za a), za b), za c). Učí vzhledu do sociální problematiky metodou, která je primárně zaměřena na dnes silně atrofované smysly – formou výtvarného, hudebního, pohybového, divadelního a literárního umění – a hlavně sociální praxi. Díky této své koncepci nebere od ministerstva školství ani korunu, takže studenti si vše – včetně rekvizit a kostýmů na absolventské představení – platí ze své kapsy. Je to mnohdy těžké, ale přináší to svobodu.

Náš diplom – na rozdíl od většiny západních zařízení – navíc nemá v „normální síti“ českých nealternativních sociálních ústavů větší hodnotu než diplom místního spolku dobrovolných hasičů. Těm z nás, kteří jsme ze svých původních zaměstnání vykořili po stopách Carlo Pietznera, však toto studium dalo sílu vrátit se jako věční studenti systému, který produkuje „to nezbytné, jediné správné, testovatelné, nealternativní a našim malým státečkem jediné posvěcené vzdělání“.

Tomáš Koloc (1977) je publicista, básník a překladatel.

DOPIS

Podivnosti v Akademii

V prosinci 2007 jsem odevzdal redakci nakladatelství Academia kompletní materiál – tedy text a fotografie – pro připravovanou publikaci *Atlas minerálních pramenů a zřídél České republiky*. V srpnu 2008 souhlasil ředitel nakladatelství Jiří Padevět se zrušením smlouvy a s vrácením rukopisu. Předal jsem jej pod názvem *Minerální vody České republiky* do vydavatelství Akcentu v Třebíči, kde kniha na konci roku 2011 vyšla. Na začátku roku 2012 byla na adresu Akcentu zaslána kritická poznámka Martina Janošky, kterému v přecházejících měsících roku 2011 vyšla v Akademii kniha *Minerální prameny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Tato skutečnost mne podnítila k vypůjčení jeho knihy. Nastalo velké překvapení. V Janoškově publikaci se totiž objevily na více místech převzaté informace, respektive citace z mé publikace v té době ještě nevydané.

Moje žádost adresovaná vyšším orgánům Akademie věd (též řediteli střediska společných činností) s prosbou o vysvětlení, jak se dostal M. Janoška ke kopii mé práce, byla odmítnuta jako lichá domněnka, neboť podle výkladu ředitele Padevěta mi byl veškerý rukopisný materiál vrácen, a tudíž nemohl M. Janoška vůbec žádnou předlohu mít v ruce.

Nicméně Janoškovi posloužil můj text ze strany 8–9 k jeho straně 27, a to doslova k opsání řádků 9–13 a 22–26, u ostatních řádků k formulaci dalších vět. Ještě před publikací své knihy mne Janoška žádal o fotografii z lokality ve Velkých Bílovicích nalézající se na soukromém pozemku, kam se nemohl dostat. Kromě toho například u lokality Čejč vysvětlení názvu pramene Heliga převzal ode mne. Také u Koňského pramene v lokalitě Chotěnov-Skláře převzal informaci o podchyzení zdroje jehličnanem jedlí podle údaje dendrologa Josefa Kynclů uvedené v mé knize (zde už Janoška dendrologa Kynclů neuvádí) a zůstává jen u poznatku o té jedli. Ale právě jen v tomto případě se Janoška jako dendrolog uplatnil.

Je zde ještě zcela jasný příklad opisování v Soupisu lokalit se zaniklými minerálními vodami. Můj soupis vzniklý po desetiletém sledování minerálních zdrojů v literatuře i v terénu se jeví u Janošky jako informace získaná bez námahy (hravě ode mne).

Pokud tedy Martin Janoška neměl mou kopii v ruce, vyplývá z toho jen jediné. Pan Janoška je buď jasnovidec, nebo se dostal řízením božím k představě, co se hodí napsat podle mého původního textu. Pokud se pan Janoška přece jen dostal k nahlédnutí do mého rukopisu a k inspiraci jím jako dobrým orientačním průvodcem, nestačilo mu to a zhlédl se v možnosti bez ostychu využít různých jeho částí do své publikace. Tvzení nakladatelství Academia o nevyužití mého rukopisu Martinem Janoškou je tedy víc než podivné.

RADAN KVĚT

Pozn. red.: Radan Květ (1928) je autorem řady odborných prací z hydrogeochemie, geologie a geografie a vydal vedle uvedených publikací o minerálních vodách několik dalších knih. Například Duše krajiny: Staré stezky v proměnách věků (Academia 2003) a Atlas starých stezek a cest na území České republiky (VIDI a SOLITON.CZ 2011).

Pátá navštívenka z Ameriky

Přinášíme další ze série krátkých reflexí o Americe od našeho autora, který se vypravil do Spojených států amerických na výzkumnou stáž.

RADIM ŠÍP

Z minulých Navštívenek mohl čtenář nabýt dojem, že mu potměšile podouvám: Za všechno může Randová. Příběh je ale složitější. Zaprvé těch, kteří se přijeli skrýt před svými evropskými běsy do Ameriky, aby tam šířili svá učení, bylo více (například Carnap a jeho skupina, kteří přivezli svoji militantní verzi „vědecké“ filosofie, jež v podstatě dodnes Ameriku svazuje). A zadruhé jsme stále nezodpověděli, proč byla polovina Američanů ochotna přijmout evropské, exkluzivistické myšlení Randové či Strausse jako údajné vyjádření jejich nejnvtírnějších přesvědčení.

Jednou jsem se kolegy z Centra deweyovských studií zeptal, co pro Ameriku znamenala takzvaná „revoluce roku 1876“. Svě Ph.D. získal za práci z amerických dějin. Vyhrnul si rukávy a začal. Jednalo se v podstatě o revizi občanské války – demokratická strana tehdy obětovala práva černochů ve prospěch svého vítězství ve volbách. Poté jsme se logikou souvislostí dostali až k tomu poslednímu sedimentu americké duše, jež se zde promítá do všech otázek a jejich řešení. „Náš způsob myšlení a jednání je založený na *rugged individualism*. Je založený na mentalitě *the frontier* (hranici záboru). Přišli jsme sem, do divoké země, kde bylo tolik volné půdy, jen po ní

sáhnout a uhájit ji. Všichni – bohatí, chudí – ale museli vyhrnout rukávy a pracovat! Kdo to nezvládnul, zmizel. Nikdo mu zde nemohl pomoci...“ Pohlédl jsem na jeho vykasané rukávy. „Rugged“ znamená „drsný“, ale když lépe obhlížíme sémantické jádro, můžeme jej do češtiny přeložit také jako „chlapácký“, a když domyslíme kontext a vezmeme v úvahu republikánské primárky, tak dospějeme k nejpřesnějšímu překladu „machistický“. „Je to stále v nás,“ pokračoval, „my jsme prostřednictvím toho vyrostli. Tak třeba já. Miluju kovbojky s Johnem Waynem. Nebo třeba Star Trek. Buduje se tam hvězdný federální stát, ale hrdina je James T. Kirk. Ten jako kapitán hvězdné lodi postupuje podle pravidel přesně do chvíle, kdy má pocit, že je musí překročit, a tak vždy situaci vyřeší po svém. Miluju takovýhle romantický hrdiny.“ Nepochybuji o tom. V očích se mu zabýsklo, na rtech má provinilý úsměv dospívajícího rošťáka. Na jeho pracovním počítači je pod všemi otevřenými okny skryto vždy ještě to poslední s epizodou Star Treku. Na ně překlíkne, jakmile dokončí nejnvtírnější a nikdo se nedívá.

Prvním velkým hrdinou Alice Zinověvny Rosenbaumové byl Cyrus Paltons z dětského příběhu *Tajemné údolí*. Vysoký, blond, s jasným náhledem na svět. Cyrus byl indickými

šamany unesen společně s dalšími bělochy do údolí v Himálaji. Tam měli být všichni během mysteriálního rituálu obětováni. On však na rozdíl od ostatních není strachem paralyzován. Díky svým znalostem a důvtipu osvobodí sebe i další bílé vězně. Je individuem. Mužem rozumu a civilizovanosti, který stojí proti temnotě mystiky a hlouposti. A zároveň z něho dýchá odér romantického titána. Tak jako z hrdinů tehdy populárního Rudyarda Kiplinga. Později Alice objeví Victora Huga a ten zůstane její jedinou literární inspirací

až do jejího skonu, kdy v Americe zemře se jménem Ayn Randová. Nad jejím hrobem přečte jeden z její sekty věrných Kiplingovu báseň *Když*.

Randová se štitila „subjektivismu“. Ovšem celé její myšlení vycházelo z toho nejčistšího subjektivismu raně moderního myšlení, pro něž je tak typické romantické zahlížení do „nitra“ a do minulosti – do údajného nitra velkého individua a do údajné minulosti, kde se dotyčný ukájí obrazy boje proti již dávno neexistujícímu útlaku. Randová nesvedla polovinu Ameriky. Polovina

Američanů našla v jejím naivním díle opium, které mělo zachránit jejich nutkavou touhu po romantickém hrdinovi hranice záboru. Avšak právě tím zradili logiku *the frontier*. Jejím hlavním poselstvím totiž nebylo příliš jednoduché: Buď individualistou! Nýbrž: „Neohlížej se nostalgicky zpět! Nepojídej mršiny!“ (Tehdy byly mršinou evropské instinkty, dnes *rugged individualism*.) „Dívej se vpřed!“

Radim Šíp (1975) je vysokoškolský pedagog.

Rok na stopě věčnosti

Deníky slavného polského spisovatele jsou pojmenovány podle knihy Włodzimierze Korsaka, kterou rád četl v dětství. Autor však neloví zvěř, ale vzpomínky a úvahy.

ZDENĚK MITÁČEK

Potěšení, jaké mám z tohoto zápisníku: můj starý sklon vymačkávat extrakt (velké události, proudy, ideje) se tentokrát podržuje tkanivu, které se samo splétá z jednotlivých lidí, starých i nových událostí, je možná bližší příznakům (drobtům) poezie. (str. 106)

Nakladatelství Host vydalo koncem loňského roku knihu Czesława Miłosze *Myslivcův rok* (v originále *Rok myśliwego*). Jedná se o deníkové záznamy, které si autor psal v období od 1. srpna 1987 do 31. července 1988, ve svých sedmasedmdesáti letech, již jako laureát Nobelovy ceny za rok 1980. Bezprostřední příčinou pro volbu deníkové formy, která je jinak v jeho díle neobvyklá, představovaly otázky, které se vynořily po smrti jeho dlouholeté životní partnerky, manželky Janiny. Ztráta se stala ranou, která se tímto psaním zaceluje a hojí. Vznikla tak mimořádná kniha, která může dobře sloužit jako úvod do četby dalšího autorova díla.

Jako Polák z Kresů – z vesnice Šeteniai v okolí litevského Vilna – žijící v době vzniku knihy v americkém exilu, svého čtenáře vodí hned po několika myšlenkových a vypravěčských rovinách. Reflexe jeho dosavadní literární tvorby se prolíná s reflexí čtenářského zájmu o jeho osobu. Noří se do vzpomínek na realitu předválečné Litvy, následně příběhy z války téměř evokují román jiného nositele Nobelovy ceny za literaturu z východního bloku: Pasternakův román *Doktor Živago*. Miłosz měl větší štěstí než většina autorů ze zemí východní a střední Evropy. Už ve třicátých letech pobýval delší dobu v Paříži, kde se stýkal se svým vzdáleným příbuzným, filosofem a vizionářem Oskarem Miłoszem (narozen 1877). Druhou světovou válku prožil v okupované Varšavě, několikrát byl přímým svědkem válečných bojů. V letech 1945 až 1950 působil jako kulturní atašé v USA a ve Francii. Při krátké návštěvě Varšavy na sklonku toho roku mu policie odebrala pas, ale na přímělu významných osobností mohl odjet zpět do Paříže, kde požádal o politický azyl. O deset let později odcestoval do Spojených států, kde se dožil konce studené války a pádu železné opony.

Svědék doby

Na čistě vnější rovině popisuje Czesław Miłosz ve svém deníku příhody související s postavením, jakého ve své době dosáhl. Cestuje po celých Spojených státech, čte a přenáší na různých univerzitách, konferencích a seminářích. Těmto cestám věnuje asi takovou pozornost, jako by přecházel z jedné místnosti v mrakodrapu do druhé, z jednoho podlaží do druhého. Při tom vede soukromou disputaci o významu a smyslu svých zkušeností a svého poznání. Roli literární celebrity nahlíží s odstupem, na setkáních se čtenáři a s kolegy vystupuje korektně a slušně, ačkoliv musí často bojovat s únavou, nedostatkem energie i s různými neduhy, trápí ho například astma. Přesto je schopen před posluchači téměř vždy tyto potíže překonat a skrýt je za své myšlenky a slova. V deníku je to právě naopak. Deník se pro něj stává privátním útočištěm, kde může vést daleko opravdovější spory, totiž spory se sebou samým. Vžívá se do vzpomínek na vlastní literární začátky, na přátele, s nimiž se stýkal v Polsku mezi oběma válkami, na šílenství bojů po pádu Varšavy a polský odboj, na hru mocností při dělení

poválečné Evropy, na rudý teror v poválečném Polsku. Záznamy o těchto dobách jsou zalidněny velkým množstvím konkrétních literátů a umělců, z nichž celá řada je dodnes českému čtenáři naprosto neznámá. Řada Miłoszových přátel zemřela tragicky a předčasně. Mnozí z těch, kteří dokázali přežít, bojovali celý život o své uznání, mnozí se z emigrace vrátili zpět do Polska. Miłosz se snaží objektivně posoudit různé kompromisy, které udělali s komunistickým režimem.

Jedna z podob Czesława Miłosze: nejen introvertní básník, ale také strhující řečník. Foto Dan Stabler

Autor sám byl v padesátých a šedesátých letech pro své postoje často napadán. V Polsku byl označován za zrádce, zatímco emigrace mu vytýkala období, kdy po několik let pracoval pro režimní rozhlas a v diplomatických službách. Od podobných sporů se dokázal postupně odpoutat, svoji nezávislost dokázal vlastním dílem, zejména slavnou knihou *Ztročená mysl* z roku 1953, v níž na čtyřech postavách ukázal, čím vlastně stalinismu tak přitahuje spisovatele té doby.

Literatura pro Miłosze není experimentem nebo nezávaznou hrou se slovy. Je pro něj reflexí řádu, hledáním a posuzováním řádu věcí. Proto se opakovaně obrací k metafyzice, ke hledání Boha a jeho oslovování. Veškeré literární události, životy jeho přátel a válečné zkušenosti jsou vztahovány k představě o vyšším řádu. Tragické osudy jsou přednášeny nikoli jen čtenáři, ale také Bohu s otázkou, jak je toto možné, jak se to mohlo stát a co to mělo znamenat. Málokdo je konfrontován s takovým množstvím ztrát a předčasných tragických úmrtí jako právě Czesław Miłosz. Cenná jsou místa, kde poměřuje svoji zkušenost s míněním intelektuálních autorit své doby, například: *Bez zbožnosti dítěte vychovaného v katolicismu a bez schopnosti modlit se v dospělém věku bych si nevěděl rady, desetkrát bych už nežil (...)* Podle Sartra každý, kdo vychází z předpokladu, že se svět zajímá o jeho existenci, tj. že jeho vlastní existence má metafyzický základ, je darebák (salaud). (...) A protože jsem věřil, že mám místo v Božím plánu a prosil jsem o schopnost splnit úkoly, které mne čekají, byl jsem typický salaud. (str. 102) Je to napsáno s jemnou ironií a stojí to za citaci, jako místo typicky miłoszovské. Svě přesvědčení nejen takto deklaruje, ale rovněž si současně uvědomuje paradox Polska své doby: *Avšak religiozita té země se udržuje proti základní tendenci*

v celé Evropě včetně Ruska – s tím rozdílem, že v Evropě zabíjejí Boha lhostejností, zatímco v Rusku ho vyhlásili za veřejného nepřítele. (str. 95) Na několika místech této knihy obhajuje koncept střední Evropy jako místa určité soudržnosti okolo společného osudu, který je mu současně místem naděje ve vzdělání a kulturu.

Odras těchto úvah přenáší do posuzování společenského uspořádání. Marxismus odmítá, ale není ani jednoznačným přívržencem kapitalismu, v podobě, jakou okolo sebe vidí v Americe. Hledá korelace lidského života ve vzájemné spolupráci a snaze o povznese- ní chudých.

Myslitel

Autorovo uvažování je naprosto přesvědčivou ukázkou intelektuální práce. Pokud se věnuje některému i zdánlivě nahodilému námětu, věnuje se mu třeba několik navazujících záznamů, je v tom naprosto soustředěný. Každou otázku poměřuje se vším, co má v dané věci k dispozici, zabývá se jí ze všech stran. A ve svém věku má již zkušeností opravdu celou řadu. Jedním z takových témat je otázka podvojnosti duše a těla, sexu jako chvilkového uspokojení a lásky jako trvalosti; otázka, jíž se zabývá nad Kunderovým románem *Nesnesitelná lehkost bytí*. Při autorově zaujetí Polskem se jedná o jednu z mála zmínek české literatury, Kundera se mu „hodí“ jako příklad jedné části soudobého autorského spektra.

Miłosz je při svém uvažování neobvykle mírný a vzácně nenásilný. Kniha evokuje kvalitní prózu tím, jak bezprostředně vypráví o konkrétních lidských osudech. Současně je však zamýšlením nad mnoha tématy života ve dvacátém století, rozsáhlou úvahou, psanou přístupným, živým jazykem. Miłosz má dar neokázalé opravdovosti, která je čtenářsky vděčná. Při promyšlení své intelektuální pozice se často vrací k setkání se svým vzdáleným bratrance Oskarem Miłoszem a ke knize *Země Ulro*, kterou pod vlivem tohoto setkání napsal. Hledá spojení mezi ním a například dílem Simone Weilové nebo jiných autorů, z nichž sám překládal. Je činný jako básník, esejista, často vystupuje před publikem a všímá si jeho reakcí. Současně literaturu reflektuje jako univerzitní pedagog a překladatel filosofických spisů. Pohybuje se unikátně na hranici poezie a její reflexe.

Myslivcův rok je fascinující dílo. Podobně komplexní a soustředěná kniha z pera českého spisovatele u nás chybí. Ačkoliv ve vzpomínkových knihách například Ivana Klímy, v díle emigrantů Jana Čepa, Ivana Diviše, Jana Beneše, Karla Kryla, Jana Křesadla a dalších, v denících Jana Zábrany máme srovnatelné náhledy, byť dělené do více knih. Máme z čeho vybírat a nad čím se zamýšlet. *Myslivcův rok* patří do pomyslné sbírky velkých svědectví o dvacátém století a je bezesporu jedním z vydavatelských počínů uplynulého roku. Vydavatelství Host a překladatel Josef Mlejnek odvedli kvalitní práci. Kniha je opatřena jmenným rejstříkem a podrobným poznámkovým aparátem, který zlepšuje orientaci těm čtenářům, kteří polské realie tolik neznají.

Czesław Miłosz: *Myslivcův rok*. Přeložil Josef Mlejnek. Host Brno 2011.

Zdeněk Mitáček (1970) je psycholog a publicista.

POEZIE

ALMIS GRYBAUSKAS

básně z knihy *Apžvalgos spirale*

MILUJÍCÍ

Viděli jste řeku?

*Ležela
pod kamennýma nohama mostu.
Kdokoli chtěl, ten ji mohl
zakalit, vysmát se jí, očernit ji.*

Klidná, zrcadlicí, v pevných mezích.

Pouze po březích zákruty dychtivě.

Není z největších, průměrná.

Pyšná není – přijď' a pohlad' ji.

– A sluneční paprsek, sluneční paprsek,

jako zloba, jež hledá pravdu,

proráží ji až úplně na dno –

jaký tam čistý písek, žádné bahno!

BRATŘI GRIMMOVÉ. „ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA“

*Každý rok stále slabší „proč?“ –
do závějí snů, do popela větru.*

Do plodu rtů podzimní duše

ještě dmýchá oheň,

ale všechny odpovědi

se rodí mrtvé. Kvítím ticha

obrostl komín, okna i dveře otevřené.

– Šípkové růže...

Kvet' a spi,

dokud se princ nepřipraví na důkladnou cestu.

Jeho kůň ržá...

A ostěn pravdy

blíží se, prodírá se,

probodne ti úsměv.

ZIMA. JEZERO

pod nohama tepe ozvěna

a jako úšklebek přes celá ústa

břehy v křeči sblížují

zřídkavé údery do ledu kůlem

~ ~ ~

Ticho

a snad

jen někdejšího ticha ozvěna

Noc

V pokoji

kroky měsíčního svitu po stezce

od do široka rozevřeného okna

Ke knihovně v rohu

a divně zkroucené

židli

I když teď budeš

až do samého rána poslouchat

neuslyšíš nic

Ticho

Přeložila EVA SEITLOVÁ.

Pražský Micro-festival:

koncentrát dvojjazyčné poezie už počtvrté

Ve dnech 12. až 16. května se v Praze uskuteční další ročník Pražského Micro-festivalu (PMF), nekomerčního a plně dvojjazyčného festivalu převážně české a anglické poezie. Původně vznikl díky snaze o obnovení Pražského mezinárodního festivalu poezie (Prague International Poetry Festival), který se konal v roce 2004. Ten byl přelomovou událostí na úrovni současného Festivalu spisovatelů Praha a hostil více než čtyřicet spisovatelů z více než dvaceti zemí (včetně jmen jako Charles Bernstein, Andrzej Sosnowski, Tomáš Šalamun, Drew Milne, Jaroslav Rudiš, Sudeep Sen a Anselm Hollo). Na rozdíl od Festivalu spisovatelů byl začleněn do místní kultury, akce se odehrávaly na místech se zavedenou tradicí literárních čtení a jeho cílem bylo především zprostředkovat dialog mezi spisovateli a návštěvníky z publika.

Stejně jako na svém počátku v dubnu 2009 si Micro-festival klade za cíl poskytnout komunikační platformu pro básníky, kteří se pohybují vně okruhu již existujících, převážně komerčně zaměřených literárních podniků. Ve spojení se studenty a nadšenci jej pořádají samotní autoři pražské literární scény a v jeho hledáčku se ocitá především tvorba, která je inovativní a drží se mimo hranice oficiálně uznané literatury, jak ji určuje angloamerický vydavatelský průmysl. Klade si za cíl prohlubovat kontakt mezi evropskými centry současné anglofonní poezie, napomáhat renesanci pražské cizojazyčné tvorby, přivádět do Prahy současnou mezinárodní literaturu a věnovat pozornost těm, kterým se dostatek pozornosti nevěnuje, protože stojí „mezi“ jazyky a jejich publiky, tradicemi a poetikami. Zároveň chce přispět k prohloubení diskuse o „translokální“ literatuře – tento nově zavedený pojem pokrývá tvorbu mimo rámec nacionalismu, která se zabývá široce kosmopolitní agendou.

Do cílového publika PMF tedy patří každý, kdo se zajímá o současnou poetiku. Festival proběhne mezi 12. a 16. květnem ve studentském klubu K4 v Praze (Celetná 20) a každý večer bude završen hudebním vystoupením, to vše samozřejmě zdarma. Bude zde pokřtěna antologie loňského ročníku *Polibek s rozvodnou*, která právě vychází v Nakladatelství Petr Štengl a kromě překladu sedmnácti autorů, z nichž někteří se na festival vrátí i letos, obsahuje doslov na téma translokální literatury.

Program PMF 2012 je bohatý a zahrnuje celou řadu událostí: Odstartuje v sobotu v 18:00 křtem knihy *Cartographies of the In-Between* Petera Cockelbergha a čtením Pierra Jorise, jehož poezii se kniha věnuje. Představí se britská skupina Alabama

Ulli Freer 16. května v klubu Krásný ztráty. Foto Šárka Olehlová

Crack House Experience se svým improvizacním pásmem a australský básníci Samuel Langer a Joel Scott. Letošní ročník bude také výjimečný svým propojením poezie a elektronické hudby, které hned v sobotu uvede projekt Elektrolyrika polské básnířky Zofie Baldygové a laptopera Pawla Uszynského. Během dalších dnů vystoupí za doprovodu elektronické hudby i Ondřej Buddeus nebo Vlado Šimek (DJ Herzog Herzog) či hudební noisová formace No Pavarotti.

Na festivalu se představí partnerský časopis *Psí víno* a plejáda autorů z Čech (Jaromír Typl, který promítne krátký poetický film, Pavel Novotný, Josef Straka, Ondřej Zajac) i ze Slovenska (Michal Rehúš z časopisu *Kloaka*, Vlado Šimek). Návštěvníci se mohou těšit i na účast pražských anglofonních autorů, jako jsou Laura Conwayová, Louis Armand a Joshua Mensch, a hudebníků, jako je Flanna Sheridanová, Ken Nash, Phil Shoenfeld nebo kapela Turpentine Ray. Z Berlína přijedou básnířky Catherine Halesová a Donna Stonecipherová a básník Alistair Noon. Představí se autoři spjatí s londýnským nakladatelstvím experimentální literatury VEER (Stephen Mooney, Ulli Freer, William Rowe). Ze Švýcarska přicestuje jazyková básnířka Susana Gardnerová, která provozuje originální nakladatelství Dusie Press.

Poprvé bude festival doprovoben i výstavou – autory výtvarné podoby knižního projektu *Cut me up!*, jehož ochutnávkou výstavní instalace bude, jsou Pavel Frič, Martin Raudenský, Lukáš Miller, Michaela Labudová, Nikola Hoření, Barbora Kicovová a Jakub Hrdlička. K nim se připojí mladý umělec Petr Košárek.

PMF vychází z přesvědčení, že v posledních letech dochází k jakémusi nahromadění podnětů – na pražské scéně se začíná objevovat nová tvorba, která zároveň dokáže zaujmout publikum. Praha se opět stává skutečně kosmopolitním městem, jehož obyvatelé, pocházející z různých prostředí a národností, přispívají k utváření živé a jedinečné literární scény. Právě k rozvoji takové scény se festival svou činností pokouší napomoci.

Aktuální informace a přesný program naleznete na www.prague-microfestival.com.

Připravili OLGA PEKOVÁ a DAVID VICHNAR.

JAROMÍR TYPLT

TO NARÁŽÍ ŘEČ

Ležím
na podloží
sotva slyšitelných
drnčení a hukotů.
Sotva slyšitelných,
ale vytrvalých. Prosazují se
a odspodu do mě vnikají,
přenášejí se na mě, lehce,
ale velmi velmi lehce
mě
pobolívají.
Jako by něco drhlo
mezi stropem a podlahou,
někde tam, kde se od sebe ještě nedají rozeznat.
Zvláště to vysoké,
málem až jasné,
chvillemi přerušované
chvění.
To naráží řeč.
Asi spolu o patro níž mluví ženské.

ONDŘEJ BUDDEUS

~ ~ ~
Šli jsme hodně dlouho.
Cestou jsme viděli
mnoho různých věcí i divná
zvířata. Divná zvířata nás
viděla nebo neviděla.
Šli jsme dlouho, někdy
se sluncem, někdy bez něj (i když
pořád bylo nad

nebo pod).
Když jsme sem přišli, uviděli
jsme něco jiného.
Nebylo to velké
ani malé. Očekávání
jsme neměli, nepřekvapilo nás
to, věděli jsme jasně, že tam něco
bude, ale bylo to
něco jiného.
Pak jsme šli dlouho
zpátky, někdy se sluncem,
někdy bez něj, ale nebylo
to slunce, jako když jsme
šli tam. Cestou jsme viděli
mnoho různých věcí a divná
zvířata, která jsme znali, ale
měla v očích něco
jiného, než když jsme šli
tam. Divná zvířata nás neviděla
nebo viděla, ale nic jiného
o našem návratu nelze říct.
Když jsme se vrátili,
všechno tam bylo a nic nebylo
jako dřív.

ZOFIA BAŁDYGOVÁ

KOURENÍ POVOLENO

V městských parcích mraky nečistých zvířat
co si to vlastně myslí. A pamatuješ, to tady bydlel
otec zahradník, který dával jména a dovolil jim růst.

Po anglicku vycházím ze záběru, pouze cíp sukně to zaválo
do staropanenského kouta. Ať všichni vědí, jak tiché je zátíší.
Jak odumírá tkáň a jak slunce mění barvy. Žloutneme.

V městských parcích a mraky už nečisté. Měsíc z nebe spadl
zlevnilo stříbro, udělalo se přehnaně jasno. To všechno je legální
říká pán v obleku, ode dneška budou konflikty už pouze vnitřní.
Ode dneška budeme hrdiny, u příjmení máme padající hvězdy.

Z polštiny přeložil ONDŘEJ ZAJAC.

SUSANA GARDNEROVÁ

BŘEHY

Břehy Břehy ona břehy na Březích Břehy ona břehy
na Březích Hostina Břehy Je Břehy Břehy ona břehy na
Březích Hostina Břehy Je Břehy Břehy ona břehy na
Březích Hostina Břehy Je Břehy Břehy ona břehy na
Březích Hostina Břehy Je Břehy Hostina Břehy Je Břehy
Břehy ona břehy na Březích Hostina Břehy Je Břehy na
Hříbě ona Hříbě ona Hříbě na Slunná Hříbě Hostina My
Hříbě Hříbě Nač Hříbě Její Moře Hříbě Je
Její příběh je Příběh je Břeh

CRALAN KELDER

~ ~ ~
Když jsem byl nedávno v Kalifornii, zašel jsem navštívit kama-
ráda, který sedí od roku 1985 – pětadvacet let. Ve vězení ne-
má dovoleno brát do ruky peníze, takže když přestaneme krou-
žit po návštěvní místnosti a postavíme se do fronty u automatu,
abychom si dopřáli teplý nápoj, musí se zastavit za červenou
čárou, u které je velkými červenými písmeny namalovaný nápis
NEPŘEKRAČOVAT. Vytáhnu svůj uzavíratelný sáček na drobné
a jsem v rozpacích, jak mám teď objednat horké nápoje, proto-
že klávesnicí automatu je potřeba odemknout kódem, a můj kama-
rád se nakloní a se sarkastickým úsměvem, rychle, jako když
střelí, odříká: „#JI- jako v Echo-3.“ Vhodím mince a nacvakám

Božské je věčné: Slavný Marsyas po mnoha letech

Slavnou sestavu skupiny Marsyas ze sedmadesátých let (Michnová, Kalandra, Petr) připomíná výběr unikátních koncertních nahrávek, který vyšel s obsáhlou dokumentací v nakladatelství Galén. Jeden z počínů roku 2012.

JIRÍ PLOCEK

Přišlo ke mně nedávno koncertní album slavné americké čtveřice Crosby, Stills, Nash & Young (CSN&Y) *4-Way Street* natočené v roce 1970. Kvarteto neobyčejně výrazných osobností se krátce poté rozpadlo, takže se v roce 1971 narodilo dvojčepíčko – sirotek. Přestože to není muzika hladivá a nabýskaná, vystartovala nekompromisně na první pozici v žebříčku věhlasného časopisu Billboard TOP 200. Syrovost a upřímnost projevu, bezprostřední muzikalita folk-rockových ikon, stejně jako neskrývané společensko-politické angažmá těchto vášnivých pacifistů vtiskly jejich hudbě silné charisma, jež zapůsobilo na rozmach folku a rocku celosvětově. Když krátce poté Zuzana Michnová s Petrem Kalandrou hledali k sobě partáka, přáli si: „Hlavně, aby dobře zpíval, něco jako CSN&Y. Oskara jsme slyšeli víckrát, ale náhle se stalo něco neskutečného – zazpíval v Malostranské besedě píseň od Neila Younga *Cowgirl In The Sand* – tam jsme se s Petrem na sebe podívali a řekli si: Tak toho chceme!“ Nejslavnější a nejlivnější sestava Marsyas byla na světě.

Youngova píseň je na *4-Way Street*, stejně jako je tam ve Spojených státech zlidovělá *Teach Your Children* Grahama Nashe. Obě měly také své pevné místo v repertoáru Marsyas poloviny sedmdesátých let, takže je najdeme na dvoudiskovém výběru z koncertních nahrávek, který pod názvem *Marsyas: V mýdlových bublinách (Live 1973–1978)* vydalo ve výpravné podobě s obsažnou brožurkou vydavatelství Galén. Je to další počín v unikátní edici, která nemá u nás obdoby a přibližuje současnému posluchači milníky českého folku, pro nějž právě 70. léta byla dobou určující. Dobová tíseň a normalizující praktiky vládnoucí ideologie byly paradoxně nejsilnějším hybatelem v tříbení tvůrčího ducha a ve zvyšování citlivosti vnímání. Je dobré připomenout, jak tehdy posluchače zasahovaly takové verše jako ty Petrovy: *Snad jednou si zas budem moct dát pusku skrz natřenéj plot / s tím*

klukem, co se včera na zápěstí škráb / o ten přes cestu a prapodivně nataženéj drát / kteréj schválně kdosi natáh, tam, kde jeleni maj brod. / Prapor tanků tudy projel, až se moje sestra Jana začla třást. (Kámen velikosti krávy) Písně tehdy nesly jiný náboj než dnes, kdy jsme do značné míry v zajetí estetismu a intelektuálních výbojů svobodného světa. Náboj tehdejších veršů byl zaseknut v existenciálním prožívání. Nebylo jednoduché se stát „milníkem“, protože to něco stálo. Taktizování či vypočítavost ve sdělování uměleckého poselství byly kontraproduktivní. Autenticitu své tvorby i svobodu svého uměleckého gesta musel každý dosvědčit životem. A ne každý se tím chtěl prodírat věčně. Oskar Petr odešel s rodinou do emigrace v roce 1979. Marsyas pokračovali dále, jejich hudba byla stále nádherná a inspirativní pro ostatní, ale byla už jiná.

Nedokonalost slouží dokonalosti

Nahrávky z koncertů jsou místy slabší zvukové kvality, protože byly pořizovány amatérsky, a je vůbec div, že se v takovém rozsahu dochovaly. Paradoxně však zesilují výsledný posluchačský dojem a nechávají místy doslova vyhrznout to, čím v té době byli Marsyas nepřekonatelní. A to byl především zpěv. Svěbytnost výrazu jednotlivých členů prospívala i dech beroucím společným, místy velmi náročným vokálům. Nasazení a svoboda hlasového projevu přibližují Marsyas jejich vzorům na albu *4-Way Street*. Ale nečiní je pouhými epigony. Na výběru můžeme sledovat proměny výrazu skupiny, od prvotního zakotvení v americké countryové (Kris Kristoferson) a spirituálové tradici přes české verze písní folkových vzorů (Bob Dylan, Joni Mitchellová, Melanie Safka) až po

naprosto svěbytnou tvorbu, jíž sice dominoval Oskar Petr, ale bez osobitých příspěvků Petra Kalandry a Zuzany Michnové by celek nevyzněl. Kalandra vracel až popové náběhy Petra k zemitosti a nenucenosti potulného bluesmana, zatímco Michnová přispívala ženským srdcem a hlasem jako nefritová dyka. Poselství Marsyas je výsostně hudební, jejich texty nemají většinou samonosnou literární kvalitu. Jsou odrazem intenzity vztahů, naděje, touhy i zklamání. I když Petr Kalandra (1950–1995), povahou i životem jeden z mála skutečných českých hippies, je jako živý v těchto svých verších: *Postavím si dům z obilí / stěny budou ze zelený papírky / Uvnitř stůl z tvrdýho papíru / do oken světlo jak záclony natáhnou / v krbu z hrušky pak sluncem zatopím / a za čas všechno zmizí...*

Marsyas na Colours of Ostrava 2011. Foto http://fritz.rajce.idnes.cz/Colours_of_Ostrava

číslo – které mu zázračně vykouzlí oříškové kafe s mlékem z prášku a sladidlem navíc. Potěšen se zasměje a řekne: „Připadám si jako vládce nějaké hodně malé země.“

SCOTT MARTINGEL

TRČÍM

Trčím v obtížném místě v samém středu, jdu po uhlících, lapený v ulicích, třídím duše jak Sfinga, když záhadu kladu, neviděný vlnění, vaše čerení mě vězní jak v ledu, kola se šíří, víří odrazy v živým tekutým stříbru, spojení mezi palbou a horečkou, přemítám, mám víru, ať vás šepot obklopí, přitáhne vás na navijáku před kříž a před vojáka, ta prohra mě mrzí jak zabijáka (dnes truchlí a zítra je v tahu). Spřádám naději z žalu, střádám slzy a pak je liju na semínko paměti, (Kdo by řek, že mou potřebu rozpitvají, než se dopočítáš deseti? Jste iracionální, multinacionální banda, prý to odmítáte, ale vlastně to vítáte

Jen pozlacuju nesourodý součástky, snažím se vynat v tý hrůze se svou zoufalou řečností, hřebíky nabitý do kříže, krev na srpku měsíce, nezávislost na minulosti znamená trčet v přítomnosti, trčet v obtížném místě, teď lituj, jistě, kapsy vysypaný, přivaž bombu, vykřeš jiskru, tvůj ohňostroj vyšumí, nechci bejt viník, ale je výzva nebejt cynik,

když vidím nenávist a tupost jak odpalují miny, trendy blogeri už vymýšlí, jak se nechat rozemlít i s tím, co? A nějaký masochista už si strojí masakr, jako bysme potřebovali další iracionální, multinacionální bandu, která to odmítá, ale vlastně to vítá

Tak nastahuj mýtus, nakopni byznys, protřepej láhev, („naslouchej zízni“), bacha, už sviští, tak setřes kůži jak kuklu – že tě to trýzní? Hej fundamentalisté, není to k popukání? Klidně to řízni: syntéza je můj byznys.

MARK TERRILL

BÁSEŇ PRO HRDINY

Blázen na baru. Prší čtyřhvězdičková mana. Obraz v televizi bliká, války, které nepatří k novinkám, body na čáře, která bývala vyprávěním, teď se však úkosem stáčí, uhýbá před přímočarostí, přimyká se blíž k jakési vrtkavé, mlhavé pravdě.

Postavili je před toho blázna, má vojácké chování a je sám, pije a materialismus mu kouká ze zapadlých očí, pije s chtivostí, jež možná kdysi bývala vervou, ve skomírajícím světle vytetovaného odznaku výsadkové divize a bohem seslaných emblémů zlostných svárů.

Z angličtiny přeložila OLGA PEKOVÁ.

Megan M. Garrová čte 17. května 2011 v klubu Krásný ztráty. Foto Šárka Olehlová

Návrat malíře do Čech

František Janula žije a tvoří od roku 1968 v Paříži. V centru moderního umění dosáhl respektu a věhlasu, který dokládá více než stovka samostatných a kolektivních výstav po celé Francii, ale též v Holandsku, Belgii, Lucembursku, Švédsku, Itálii a Švýcarsku. V letošním roce se představuje na několika místech i v České republice.

JIRÍ T. KOTALÍK

Janulovo dílo je zastoupeno v řadě veřejných i soukromých sbírek v Evropě i USA. Ve složitých existenčních podmínkách si dokázal udržet svoji tvůrčí svobodu a nezávislost, a ačkoliv jeho dílo procházelo řadou experimentálních proměn, jeho základem zůstala zkušenost pražského školení a zdejších uměleckých začátků, stejně jako ve své době určující vliv mezinárodní vlny tzv. Nové figurace.

Jistě nikoliv náhodou shledává José Pierre ve svém katalogovém textu z roku 1989 v Janulových obrazech *kupkovskou vynalézavost a šimovskou průzračnost*. Nejen symbolicky se tak Janula stává reprezentantem české malby ve Francii, ale i francouzské ve světě, stejně jako jeho slavní krajané a předchůdci František Kupka a Josef Šíma.

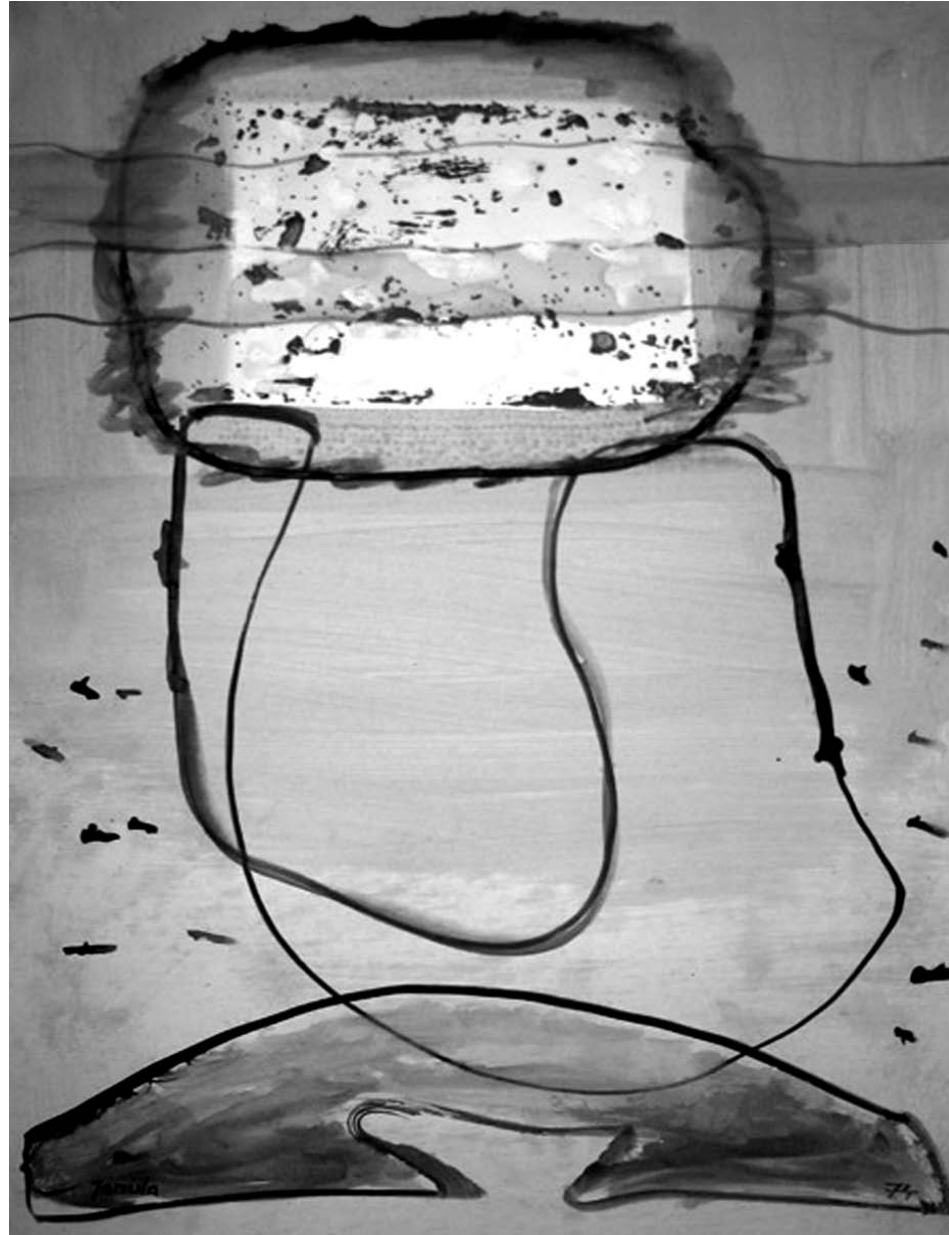
Teprve od konce 90. let se vrací Janulovo dílo postupně zpět k českému publiku, počínaje dnes již legendární „Šedou cihlou 66/1994 exil“ v galeriích Klatovy a Klenová (1994), poté výstavou „Písek nad Seinou“ v Prácheňském muzeu (1995) a samostatnou putovní výstavou, péčí Francouzského kulturního institutu v Praze, jejímž prostřednictvím se autor obšírněji představil v rodné zemi po třiceti letech. Svoje malby a kresby představil i v rodné Lysé nad Labem (2007), pak v domažlické Galerii DORKA (2006, 2009) a v Galerii Spolku výtvarných umělců Mánes (2009). Po právu byly jeho práce zařazeny na soubornou výstavu mapující vizuální kulturu šedesátých let, která pod názvem „Umění je abstrakce!“ proběhla roku 2003 v Praze, Brně a Olomouci.

František Janula se narodil v Lysé nad Labem v roce 1932. V letech 1950–1955 studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v ateliéru Josefa Kaplického. Tento všestranný umělec představoval svoji noblesou a tolerancí i v neblahých padesátých letech klidnou zátočinu pro rozvoj talentu a soustředěnou práci s různorodými materiály a technikami. Dokumentují to ostatně jména Janulových spolužáků z této školy, mezi kterými najdeme například významné české skláře Vladimíra Kopeckého, Jiřinu Žertovou či Václava Ciglera.

Po dokončení studií se Janula usadil v Praze a naplno prožil hektické, inspirativní a plodné období všeobecného kulturního uvolnění a razantního nástupu mladé umělecké generace. Mladí lidé se hlásili o slovo, svobodně vystavovali a František Janula pochopitelně s nimi – na samostatných výstavách v Galerii Mladá Fronta v roce 1957 a 1967 či na řadě dalších výstav v D 34, v Divadle Na zábradlí, ve výstavní síni Československý spisovatel i jinde. Přelom 50. a 60. let je obdobím intenzivního zakládání uměleckých tvůrčích skupin a pořádání svobodných konfrontačních výstav, ze kterých krystalizovaly proudy spojující dožívající kubismus a surrealismus s abstrakcí a figurací. Mimořádně intenzivně to prožívala právě generace umělců studujících po 2. světové válce, mezi kterými poté vykristalizovaly vůdčí osobnosti typu Mikuláše Medka, Jiřího Johna, Jiřího Balcara či Jana Koblasu a mnohých dalších.

Nový začátek v exilu

Traumatická postsrpnová situace uspěla malířovo rozhodnutí zůstat po sedmiměsíční stáži v roce 1968 natrvalo ve Francii. Šestatřicetiletý malíř byl postaven před novou skutečností, zažíval další avantgardní vlnu totální kreativity, podpořenou opojením ze svobody a studentskými bouřemi, a zároveň složitě hledal

František Janula, 27, 1974, kvaš na papíře, 65 × 46 cm

rovnováhu mezi eruptivním prožíváním vlastní tvorby a složitou existenční situací, které musel stejně jako dlouhá řada jiných malířů čekat v Paříži na svou příležitost čelit. Zpočátku se živil příležitostnými pracemi, aby mohl ve výtvarné tvorbě pokračovat.

Tématem umělcovy tvorby je obecně svět kolem nás v širším kontextu přírody a kosmu, transformovaný výtvarnými prostředky na elementární tvary, objemy, linie, barvy, struktury a prostorové plány. Velmi obecně můžeme mluvit o lyrické expresivní abstrakci inspirované díly avantgardy, kubistů a pozdních surrealistů, a zejména reprezentantů dnes již klasické poválečné pařížské malířské školy (Chagall, Dubuffet, Masson), kteří Janulu ovlivnili, jejichž odkaz však svým tvůrčím způsobem rozvíjel. Často jde o díla zařaditelná do tradiční moderny, evokující tvorbu Picassa a Braqua, či v jiné poloze Kandinského, Miróa, Klea či Schwitterse. Při pohledu na Janulovy akvarely a kvaše nelze nezapomenout na novátorské a průkopnické dílo Františka Kupky a Vojtěcha Preissiga či na citlivost a noblesu Josefa Šímy. Jindy jeho výraz tíhne k brutálnímu rukopisu experimentátorů typu Pollocka, Tàpiese či Burriho a Fontany. Vždy ale oceníme Janulovu nezaměnitelnou osobitost.

Pro Františka Janulu je charakteristická soustředěná práce v rozsáhlých uzavřených cyklech, které vznikají sériově a s velkou mírou spontaneity. V proměnách nevyčerpatelných variací použitých materiálů a technik zpracování se rychle, mnohdy i kontrastně střídají, aby nakonec vytvořily jeden proměnlivý a orchestrovaný celek s mnoha fasetami. Nepovažují za nutné všechny cykly důsledně

jmenovat, ostatně ani umělec se s názvy svých děl příliš netrápí. Podstatná je především jejich invenční variabilita, proměnlivost a osobitost. Z těch mimořádně originálních uvedme kachličky, klasické koláže, prkénka, pugety, brány, kubistická prořezávaná zátiší, textilní asambláže blížící se art protis, obrazy naruby a prorývané dřevěné desky.

František Janula při své tvorbě velmi volně kombinuje a střídá nejrůznější postupy a povrchy, často v podobě originálního experimentu na pomezí obrazu, kresby, grafiky či objektu. Používá olej, temperu, pastel, akryl i kvaš mnohdy ve složitých kombinacích. Využívá přitom netradičních a roztodivných povrchů, struktur a podkladů, ať již jde o plátno, dřevo, papír, tapety, karton, podlahové krytiny, textilie, lepenku, kov, dlaždice – tento výčet ovšem není konečný. Mimoto pracuje s neobvyklými formáty a libovolně je překračuje, maluje oboustranně či pouze na zadní strany napnutých pláten a rámu a zkoumá tak zákulisí obrazu. S oblibou používá americké retuše, stříkané barvy, principy koláže či asambláže a povrch narušuje razantními vrypy a vrty. Obrazovou plochu libovolně prořezává, stříhá, řeže, přelepčuje a slepuje a jinak deformuje a doplňuje.

Janulovy obrazy se tak zpravidla proměňují v bohatě strukturované trojrozměrné objekty připomínající důležitý zdroj autorovy

tvorby – totiž okouzlení starými odloženými věcmi a atmosférou slavných pařížských bleších trhů. V letech 1975–1985 dokonce vzniká i dvacítko samostatných objektů, které můžeme vnímat jako alegorii trhu marností našeho recyklovaného světa, memento naší nicotné existence i fascinující síly osvobozujícího okamžiku při revokaci znovuoživeného předmětu. V jednom ze svých katalogových textů z roku 1999 Prokop Voskovec velmi výstižně označil Janulovu tvorbu za *závažnou hru s odloženými věcmi a vášnivě hledání opuštěného zákulisí světa*.

Francouzská reflexe poetického dobrodruha

Janulovi přátelé – teoretici, historici, básníci a umělci (Jean Orizet, José Pierre, Francois Delille, Michel de Smet, Jean-Marc Natel, Françoise Monninová a další) připomínají a připomínají v katalogových textech další klíčové momenty jeho tvorby, jako například: *komplexní fantazii výrazu a tvorby, schopnost okouzlovat, propojení racionálního přístupu s bohatou imaginací, neočekávanou hru s elementy a prostupování a vrstvení významů, uměřenou turdošjnou přisností, zemité sen o kosmickém opojení, vonně rozzábené formy, výbušnost tvorby, promyšleně skloubené záměry*. Všechny tyto citace mají svoji váhu a dobře charakterizují umělcův profil. Jeho podstatou je však především obrovské nasazení a vášně pro malbu, kterou sám autor příznačně nazývá *velkým dobrodružstvím*.

Jakkoliv se jednotlivé celky výrazně odlišují formátem, barevností i zvolenými technickými prostředky, sjednocuje je kultivovaná dekorativnost, jejímž základem není ornamentální zdobnost, ale snová fantazie, poetická citlivost a promyšlený vnitřní řád. Nepominutelný je razantní fyzický vstup do obrazové plochy a lidský rozměr díla vyzařujícího energii, která byla do obrazů jejich tvůrcem s mimořádnou naléhavostí a intenzivním vložením. Zdálnivá nesourodost se opakováním motivů a postupů a nekonečným koloběhem střídavého zájmu o základní elementy malby, jako je barva, linie a prostor, mění ve variabilně sourodý celek.

Čtyři výstavy, jimiž se exilový malíř vrací do rodné země, představují poměrně reprezentativní výběr jeho obrazů a kreseb z klíčových období, včetně studijních prací z let mladosti a akcentů na nová díla. Jejich záměrem není ukázat Janulovo výjimečně rozsáhlé dílo ve vyčerpávající celistvosti. Stranou tak prozatím zůstanou některé rozsáhlé obrazové cykly, ale i početné soubory kreseb, grafiky, monotypů a dekalků, ilustrací soudobé poezie či vlastní literární tvorba, které spektrum kreativní osobnosti Františka Januly dotvářejí. Základním smyslem výstavního projektu je především představit dílo umělce s českými kořeny, který již více než čtyřicet let žije a tvoří ve Francii, kde získal úctu a respekt.

Text vychází z rozsáhlejšího průvodního slova v katalogu k výstavě Františka Januly v Prácheňském muzeu, Písek 2012.

Jiří T. Kotalík (1951) je historikem umění a rektorem AVU v Praze.

Písek, Prácheňské muzeum, 5. května – 30. května 2012
Praha, Galerie Vyšehrad, 10. července – 5. srpna 2012
Galerie Klatovy/Klenová, 1. září (vernisáž 14.00) – 31. října 2012
Brno, Divadlo Husa na provázku, 1. listopadu – 31. prosince 2012

Literární police

Herman Brusselmans
BÝVALÝ BUBENÍK

Přeložil Pavel Englický
Dybbuk 2011, 192 stran.

I tak spořádaná země jako Belgie mívá občas své dny – například když zemře král nebo když se zrodí nová showbiznysová hvězda. Příběh rockové skupiny The Feminists, která založí oslnivou kariéru na totální neschopnosti svých členů, je drsnou satirou na současnou západní společnost. Autor bez skrupulí zobrazuje nevábné zákulisí kdysi tak úctyhodných oborů jako kultura, školství či politika; rutinní konzumaci drog střídají sexuální scény, jejichž ná-zornost hraničí s pornografií. Kniha je psána

jednoduchým hovorovým jazykem, nešetří vulgaritami ani černým humorem. Na rozdíl třeba od Rudišova *Konce punku v Helsinkách* se Brusselmans vyhýbá patosu a idealizaci, nelíčí punkery jako oběti společnosti – jsou to stejně sobecké kreatury jako ostatní, jenom se tolik nepřetvařují...

-jg-

Radek Malý, Daniel Michalík
**POETICKÝ SLOVNÍČEK
DĚTEM V PŘÍKLADECH**

Meander 2012, 31 stran.

„fícokuš urvitáneš?! jábolele?! žáhol!“ Připadá vám to spíš jako rozladěná žízala, nebo

utahaný hlemýžď? „Absolutní báseň je psána slovy, která v našem jazyce vlastně nic neznamenají. A přesto můžeme takové básni více či méně porozumět,“ vysvětluje Radek Malý dětem základní poetické názvosloví na příkladech vlastních básniček. Ke každé několik kontrolních otázek a tipů, jak si napsat vlastní báseň. Sázm tedy na rozladěného hlemýžď. *Poetický slovníček* vznikl v nakladatelství Meander v rámci řady interaktivních knížek, které měly dětem přiblížit nějaké téma a na kterých se podíleli autoři a výtvarníci spolupracující s nakladatelstvím. Radek Malý, jehož texty umně ilustroval Dan Michalík, poetické téma zpracoval s vlídnou didaktičností, řemeslností sobě vlastní a s lehkým existenciálním přesahem, díky němuž básně pro děti nejsou jen banálními říkankami. „Přesýpací hodiny / mají úzký pas / a tím pasem / musí časem / prolézt / každý / z nás“.

-sk-

Pavla Medunová
ZA KAŽDÝ VNĚJŠÍ DEN

Masarykova univerzita 2012, 54 stran.

V edici Srdeční výdej vychází prvotina Pavly Medunové, byť autorka publikuje již od roku 2001 na internetovém portálu Totem.cz a některé básně jí vyšly časopisecky. Převažují lyričtější texty, přitom sebevědomé, kultivované, a to i strukturou veršů (kurzíva, lom rádků). Přesvědčivé je použití rýmu (který jako by prožíval malou renesanci), že jej mezi kupcímí se básnickými obrazy přehlédnete, jen verše jaksi hladce plynou. Medunová se ohlíží po minulém, rodinných situacích, partnerských vztazích: „ještě bych chodil / jako dva“, ale je to ohlížení s oživující silou a často velmi

provedení oratoria Sylvie Bodorové s názvem Mojžíš. Festival bude zahájen ve vítkovickém plynovém Sinfonietou v podání orchestru FOK pod vedením Alana Buribajeva.

FILM

16. května 2012 od 18. hod. proběhne v Praze **První filmový maraton Knihovny Václava Havla**. Tematickou budou trezorové filmy (Postava k podpirání, Spřiznění volbou, Ucho, Nezvaný host).

VÝSTAVY

Do 18. května 2012 lze v galerii a knihkupectví Baobab v Táboře navštívit výstavu velkoformátových maleb **Egona Tobiaše**, dramatika a scenáristy, který se věnuje také knižní ilustraci.

smyslové: „praskaly lusky / tehdy to umělo vonět! // napít se letěla sršeň / do deště hlíny a octanu“. Básně bohaté na obrazy jsou střídavě doplněné výtvarnou tvorbou Jany Pilgrové. „(...) jestli jsi vnímal zranění jak mě / víš kde měl kant svůj stůl // - jen vně“.

-pk-

Konrad Paul Liessmann
UNIVERZUM VĚCÍ

Přeložila Jana Zoubková
Academia 2012, 140 stran.

Kniha Konrada Paula Liessmanna *Univerzum věcí* se zabývá zdánlivě obyčejnými „věcmi“, s nimiž se setkáváme téměř každý den. Jde o soubor dvanácti esejů, které oproti minulé knize *Teorie nevzdělanosti: Omyly společnosti vědění* (úspěšné to publikaci, v níž autor nastiňuje závažnou problematiku současného vzdělávacího systému) není nutné číst jako kontinuum, lze přeskakovat z eseje na esej, podle toho, na jaké téma máte zrovna náladu. Tři počáteční eseje (o metafyzice spotřebních předmětů, o estetice každodennosti a estetice pohledu) je však vhodné přečíst jako první. Liessmann si zde připravuje teoretické pole, nebo lépe řečeno navozuje atmosféru knihy. Pak už si můžete vybírat. Každý esej otvírá výrokem „Všechno je tady“ a pokračuje výčtem věcí, o kterých bude zrovna řeč. Věnuje se mimo jiné kýchání, hudbě, fotbalu, vztahu erotiky a umění, zážitkové kultuře, idolům současnosti a přináší čtivé, dobře formulované úvahy.

-ms-

Do 3. června 2012 je v Galerii Rudolfinum představen soubor 95 černobílých fotografií průmyslových krajín s názvem **Doly a hutě**, jejichž systematické dokumentaci se průkopníci konceptuální fotografie **Bernd a Hilla Becherovi** věnovali více než čtyřicet let.

2.–24. května 2012 je ve zlínské Alternativě k vidění výstava **Hraniční bod**, představující práce doktorandů z uměleckých škol ČR, Slovenska a Polska.

3. května – 10. června 2012 vystavuje Zámecká galerie na Kladně průřez tvorbou krajináře **Karla Karase** (1892–1969).

9. května – 6. června 2012 pořádá brněnská Galerie architektury 4AM výstavu **Architektura fikce**.

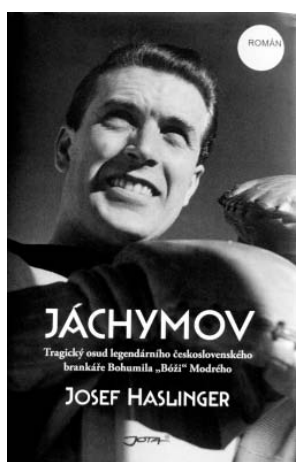
INZERCE

Josef Haslinger
JÁCHYMOV

Přeložila Libuše Čížmárová
Jota 2011, 227 stran.

Osudy československého brankáře a člena hokejové reprezentace Bohumila „Bózi“ Modrého, který se dostal v padesátých letech ve vykonstruovaném procesu do vězení na Bory a poté do uranového dolu v Jáchymově, zpracoval v biografický román rakouský spisovatel Josef Haslinger. K sepsání příběhu ho inspirovalo vyprávění hokejistovy dcery Blanky, která Haslingerovi poskytla i zápisy z procesu, dopisy svého otce z vězení a další archivní materiály. V knize se prolínají Blančiny vzpomínky na dětství s vyprávěním o životě jejího otce, které nás vrací do doby protektorátu, druhé světové války a poválečných let, jež prožíval brankář na vrcholu slávy. Rámec příběhu je zasazen do současnosti, v níž se fiktivní nakladatel Anselm Findeisen setkává s bývalou tanečnicí Blankou. Společně splétají nitky příběhu o muži, který byl jako mnoho dalších lidí na počátku padesátých let odsouzen za činy, které nespáchal, a přestože byl po Stalinově smrti amnestován, zemřel do několika let po propuštění na následky uranového ozáření.

-iš-

kulturystyka

LITERATURA

11. května 2012 se v zámeckém parku v Moravském Krumlově koná **Knihovní jarmark**, na němž bude možno levně zakoupit knihy a časopisy vyřazené z knihovních fondů.

17.–20. května 2012 proběhne na výstavišti v Holešovicích **18. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha 2012**. Čestným hostem bude Rumunsko a tématem literatura černoomořské oblasti a komiks. Další informace naleznete na www.book-world.cz.

DIVADLO

10.–20. května 2012 se v olomouckém divadle Konvikt koná 16. ročník festivalu **Divadelní Flora**. Na programu bude seriál inscenací režiséra Jana Mikuláška, retrospektiva Pražského komorního divadla nebo předhlídka tanečních představení ze zemí Visegrádské čtyřky.

HUDBA

10. května 2012 vystoupí v pražském Lucerna Music Baru skupina **The Lemonheads**, patřící k nejvýznamnějším představitelům vlny amerického nezávislého rocku devadesátých let.

17. května – 8. června 2012 se koná v Ostravě 37. ročník festivalu **Janáčkův máj**. Jeho součástí je i mezinárodní soutěž mladých skladatelů nebo unikátní

NUDA V BRNĚ

Jarní pikniko-večírek
tvůrčích Brňanů

15. května 2012
17.30–1.00

Zelný trh a Divadlo Husa na provázku

Květnový Husa klub chce upozornit Brňany na nejrozmanitější aktivity, které rozvíjejí město Brno, oživují veřejný prostor či pomáhají potřebným. Na pikniku bychom rádi servírovali dobrou náladu, netradiční jídlo a pití, živou muziku, autorská čtení, zajímavé hry, nevědní experimenty, odvážné nápady a myšlenky, tajuplné sny a přání... Pomůžete nám, prosím, prostříhat pomyslný brněnský stůl?

<http://www.husaklub.cz/aktuality/15052012-nuda-v-brne>

KONFERENCE

Autoři, knihy, knihovny, technologie, právo, věda a etika v době internetu aneb Co vlastně způsobil sir Tim Berners-Lee?

II. KVĚTNA 2012 OD 9.30 HODIN
V BUDOVĚ ČESKÉHO SVAZU VĚDECKOTECHNICKÝCH
SPOLEČNOSTÍ NA NOVOTNÉHO LÁVCE V PRAZE

UVÁDÍ MARTIN SVOBODA, ŘEDITEL NÁRODNÍ TECHNICKÉ KNIHOVNY
NA TÉMA

Současnost a budoucnost autorských práv

BUDOU DISKUTOVAT:

JAN SOKOL, IVAN BARTOŠ, HELENA HAŠKOVCOVÁ, STANISLAV KOMÁREK,
JOSEF ŠLERKA A DALŠÍ.

Otázka pro:

Tomáše Trusinu

V případě přímé volby vidím spíše nevýhody. Prezident je „odvozená funkce“, a byť jí její dva vykonavatelé – každý po svém – dali výrazný přesah, přec měl zůstat volený poslanci a senátory. Spíš si měly strany dát do programu, koho chtějí na prezidenta kandidovat. Takto vidím nepoměr mezi silným přímým mandátem od voličů a velice malými pravomocemi, což může vést k pokušení snažit se přece jen nějak „vládnout“, byť na to máme u nás jiné.

V čem vidíte výhody a případná rizika přímé volby prezidenta? Jakou osobnost byste rád viděl na místě prezidenta České republiky?

Samozřejmě, pokud se podaří zvolit výraznou nadstranickou osobnost, mohla by do určité míry vrátet politickému konání jistou úroveň a důvěryhodnost. Nevýhodou je i to, že ve zdejší společnosti se skrývá latentní touha po „mesiáši“, který to za nás (respektive místo nás) dá všechno do pořádku. Na tom se populisticky svezly věvy. O to víc tímto politicky nezralým očekáváním (a následnou frustrací, že tak nekoná) může být obtížen příští kandidát.

Na místě prezidenta bych rád viděl někoho, kdo bude nad věcí, vtipný, nikoli urážlivý, bude mít evropský rozhled a šarm, prostě žádného burana. Takže asi spíš postavu z ženské části společenského spektra (nikoli ale z kalendáře věvy).

Tomáš Trusina (1961) je evangelický farář, nakladatel (nakladatelství Eman) a vydavatel časopisu Protestant.

FEJETON JAROSLAVA KOVANDY

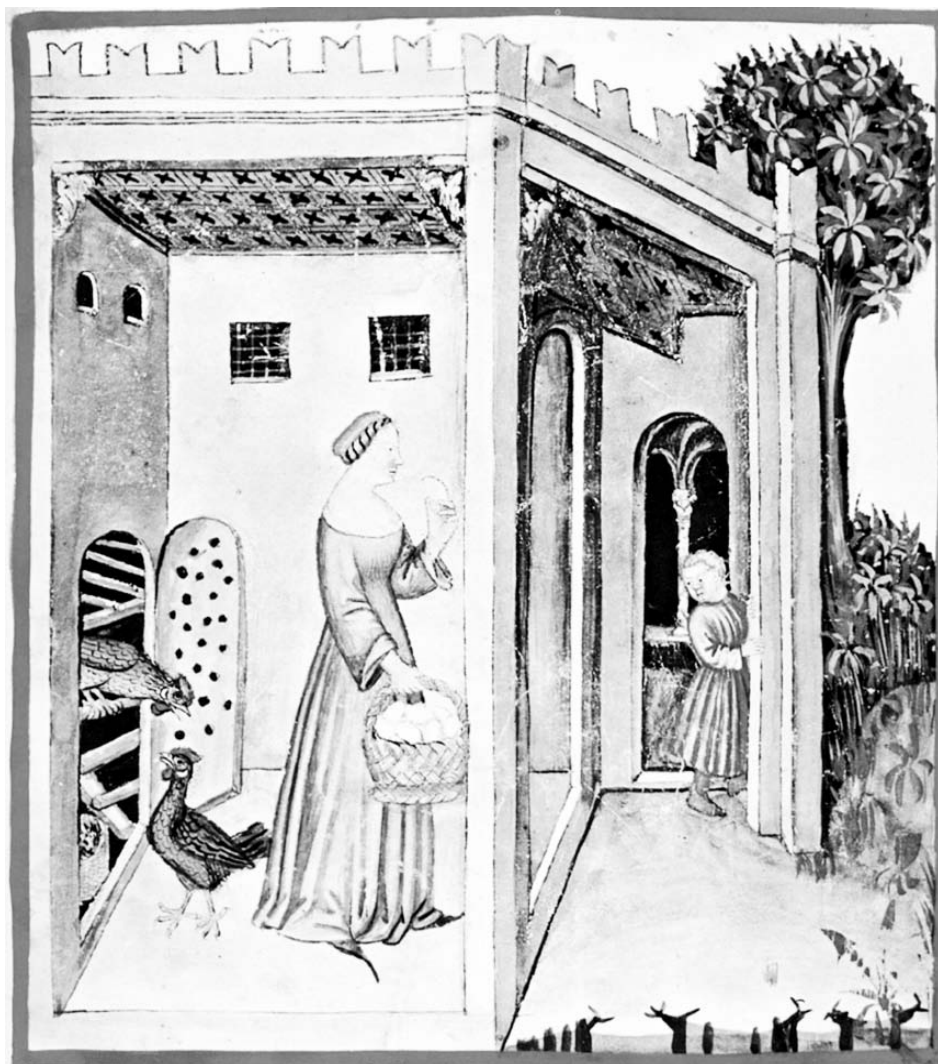

...pane, tady tá vaša socha je sice pěkná, ale já bych vám sem doporučil pipenky. Stačí ich pět šest a máte vajíčka furt. A vůbec nevdá, že u nich nebudete každý den. Všecko je řešitelné. Najdůležitější je, aby si nekerá slépka nezvykla vám je žrat. Tomu musíte zabránit. Neenom, že si zvykne, ale že ty ostatní vajíčka sú pak takové posoplené. Hnus. Musíte to udělat jak Laďa Hynciča, inženýr. Neznáte ho? Půjdem sa mu na ně podívat. Oni mu sedí na holé překlízce, a eště šikmo. Vypadá to sice srandovně, ale je to účinné. Snesené vajíčka sa skutálajú rigólkem do pěnové gúmy, kam ony zobákama nedosáhnú. Iný spôsob môže byť, že slépka sedí na trojúhelníku. Od každé odvěšny, šak sú enom dvě, jak sme sa učili ve škole, spustíte rigólek a vajíčka sú tým taky chráněná. Dovedete si to přectavit? Né? Zajdem k iném súdruhovi, do slova a do písmena, k Mirovi Purkrábkovi. On je sice komanč, ale ináč dobrý chlap. Chová zakrsnuté slepice, on vám ten trojúhelník ukáže. Vlašky nejsou vhodné, ty by vám tady ten plot vzaly útokem; fr, a hned' byste je měl v lesi. A jak bysme to udělali veliké? Nebude to malé? Ale dyž je nebudete na noc zavírat, moseli bysme dat pletivo aji zhora, proti dravým ptákom, a celý ten okruh podbetonovat. Nevím sice, proč okruh..., že volijera? – no, budiž. Aby sa vám tam nepodhrabala kuna. Kuny sú kurvy. Mám u tých mojich pipenek, a to budete taky potrebovat, podkladky. Já sem si je ze sádry odlíval sám. A přectavte si, došla kuna a skúšala rozkúsat aji tyto – podle zubů do sádry vyrytých sem to poznal. Ale eště horší sú norci. Né, opilci, né. Obyčajní, na kožu. Tot' ve Lhotě jeden novodobý kapitalista choval norky a přišel na buben, neměl na maso, a tak je vypustil do polí. A takový norek, dyž zaútočí, amen Marija. Ten vraždí jak smyslů zbavený. Né enom jednu, ale všechny pipenky byste měl hore nožkama. Já dyž sem dělal za komančů v kafilerii, tak nám dycky z jedné drubežárny přivážali bečku plnú kohůtků. Jak ich tí třídičí třídiči, Japonci sú na to dobří, pipenky dávali zvlášť a kohůtky do bečky. A já sem si ich kolikrát aji třicet z povrchu téj bečky odebral, dal opatrně do aktovky a doma sme si je potom vykrmili. Celý rok sme měli čerstvé drubeží. Ti u dna bečky už bývali pochopitelně udušení. Prasata. Ludé sú prasata. Aji nekeří věřící. To je váš syn? A s vnučkem? No vidíte, ten už má určité řidičák, ten vás može u pipenek zaskočít, dyž budete třeba v nemocnici. Nebo v tom Rusku, jak říkáte.

My sme měli dvojky. Céra je v Mičiganě na stáži a syn je po mně. Eště věcí hlupák než já. On fachal ve zbrojovce u revolveru a po večeroch si dělal eště průmyslovku. Aby si zvýšil kvalifikaci, aby přinesl víc peněz do rodiny. Zatímco jeho stará sa válala doma s děckama. On přišel z raní, aji z téj večerní, pochopitelně, a stará mu řekla, esli by eště nezaskočil do sklepa oprat plínky. Z toho hrubého, že jí to smrdí. A ten můj hlupák, místo aby jí jednu hodil, šel do sklepa a plínky z toho hrubého opral. S ídem roste chuť. Dyž tá mrcha zjistila, že sa dá na nekom dřevo ščipat, narazila si ogaru po vojně. A aji s děckama fr, pryč, a co nejdál. Né enom od mojeho syna, ale aji od nás, od staříků. Až kdesi do Františkových Lázní. Srce nám to mohlo utrhnout. Ted' už je to lepší. Vzál si druhú. Ale dlúho nic nemohli mět. Až nedávno, no už pět roků je to, co sa im narodil Roland. Ježišmarjá, my sme pookřáli. In větro,

či jak sa to menuje, moseli počtúpit. Ale je ten výběr poznat. Z nejlepšího vajíčka s najrychlejší z tých dvou spermii, jak sa říká. Nekdy sa mi zdá, jak by na světě byl už podruhé, jak je chytrý. Tot' kaj si učitelka ve školce stěžovala, že děckom říkála, že dyž všecko při obědě sníja, že budú jedničky; a náš Roland řekl, že jemu bude stačit, dyž bude dvojka. Já s babkú máme dycky v pátek službu, chodíme pro něho poo – po obědě, aby tam nemosel spat. Aby sa im tam ulevilo. Tot' sem sa ho ptal, co budem dneska poo dělat. Žeprý budem hajzlovat. Jak sa to dělá? Budem pořad po sobě opakovat hajzl, hajzl. Jak to dělá jeho taťka. Možete si myslet u čeho, dyž tak pořad zdražujú. Aji ty vajíčka. Tak co, budeme chovat pipenky, anebo budeme jak ostatní otomaňáci z města...?

Sochař, básník a potencionální slepičář Jaroslav Kovanda

KALENDÁRIUM

bylo

14. května 1869 vstoupil v platnost zákon o všeobecné povinné školní docházce. Prodlužoval školní docházku na osm let a zřizoval školy všude tam, kde „v okruhu jedné hodiny po dobu nejméně pět let žije více než padesát dětí“. Zlepšilo se i postavení učitelů jak po stránce jejich přípravy, tak i materiálního zabezpečení. Náklady na provoz obecné školy se přesunuly na obec a za vzdělávání učitelů zodpovídal stát.

18. května 1889 byla založena Poldina huť jako druhý nejvýznamnější železářský podnik na Kladensku; zpočátku soukromý podnik byl v roce 1890 přeměněn na akciovou společnost.

18. května 1899 byl v Praze založen Jiřím Stanislavem Guthem-Jarkovským Český výbor pro hry olympijské. První čeští olympionici závodili na II. olympiádě v Paříži (1900).

17. května 1917 byl publikován Manifest spisovatelů, první oficiální projev nesouhlasu s nadvládou Rakousko-Uherska na domácí půdě během války. Text navrhl člen Maffie a šéf činohry Národního divadla, básník Jaroslav Kvapil. Manifest byl naléhavou výzvou českým poslancům v říšské radě, aby důstojně obhajovali národní zájmy, nebo raději aby se vzdali svých mandátů. Dokument podepsalo 222 českých spisovatelů a kulturních činitelů.

18. května 1923 bylo zahájeno pravidelné vysílání Československého rozhlasu v Praze; 1. března 1925 začala vysílat brněnská stanice.

13. května 1949 brněnská mládež zahájila akci „Mládež vede Brno“, při níž jí byla předána do rukou na celý týden správa města; podobné avanturistické „akce“ zneužívaly mládež k politickému tlaku na veřejnost a byly vyhlášeny i v jiných místech republiky.

18. května 1950 Národní shromáždění přijalo vysokoskolský zákon omezující akademické svobody.

20. května 1950 bylo zřízeno ministerstvo národní (státní) bezpečnosti; prvním ministrem byl jmenován Ladislav Kopřiva, po něm (od 23. ledna 1952) Karol Bacilek. Oba měli značný podíl na nezákonných procesech.

16. května 1968 proběhl v Praze za mimořádného zájmu veřejnosti vysokoškolský majáles, který odrážel stupňující radikalizaci veřejného mínění.

9. května 1973 zahájila Československá televize pravidelné barevné vysílání.

9. května 1974 byl do provozu uveden první úsek pražského metra (trasa C).

KULTURNÍ NOVINY 10/2012.

Vyšlo 7. května 2012.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno. Registrace periodického tisku: MK ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor, Veronika Dopitová, Martina Schneiderová, Iveta Šedová, Jakub Grombří, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová, Martina Vohralíková.

Typografie: Miroslav Švejda. Návrh logotypu: Pavel Brabec. Kresby: Aleš Čuma. Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz. Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz. Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.